

SIGNALLINAN

NR 12 SVENSK DYKERIHISTORISK FÖRENING

Juni 2004

Pris 40 kr

Innehållsförteckning:

Dykarledaren Juni 2004

Årsmötesprotokoll 2004

Bo Cassel död

Mårten Triewald 1691 – 1746, skildrad av Bo Cassel

Annons för HDS årsmöte 23/10 2004

Besök av HDS

Om dykeri i svunnen tid, ur Uppfinningarnas bok

Mårten Triewald skildrad av Hans Bohlin

Planer på "Dykerihistorisk resa" i Stockholm

Mårten Triewalds malmgård idag

Nya böcker och VHS videotape till försäljning

"En gång rik och berömd"... Finn Rideland om Victor Berge

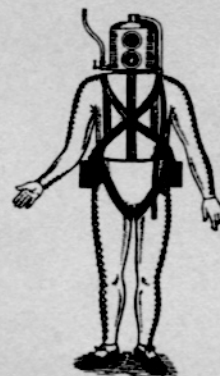
Modellubåtar i bassäng

Ubåtsvapnet 100 år

Omslagsbild: Kopia av karta över Märten Triewalds ägor på Kungsholmen ritad 1741. Bostadshuset, som på kartan benämnes Maria Berg syns vid stranden mot Mälaren.
(Kopia Stadsarkivet.)

Styrelsen

Hans Örnhagen, ordförande	0709 277026
Steven Eriksson, vice ordförande	0703 743951
Bert Westenberg, föremålsansvarig	0708 147691
Lars Gustafsson, klubbmästare och kassör	0705 950536
Carl Wern, sekreterare	0703 026606
Thomas Brzokoupil, ledamot	0709 584131
Robert Hjälte, ledamot	0708 197351
Jaan Joandi, ledamot	0733 653517

Hedersmedlemmar

Bertil Jung	1997
Bo Cassel,	1998 † 2004
Anders Muren,	1999 † 2001
Ingvar Elvström,	2000 † 2000
Bengt Börjesson,	2001

Redaktör och ansvarig utgivare

Hans Örnhagen

SVENSK DYKERIHISTORISK FÖRENING, SDHF

Medlemsavgift 2004, 200 kr insättes på pg 4400251-7

Kontaktadress: c/o Lars Gustafsson, Ejdervägen 31, 141 72 Segeltorp

Sponsormedlemmar:

Dyfo Systems, Onsala
GDA / H T T, Göteborg
Interspiro, Lidingö
Poseidon, Göteborg

Sjöhistoriska museet, Stockholm
Svenska Sportdykarförbundet
Viking Trelleborg AB, Ystad

Hyperbaric Treatment Technology

Hagehvädersgatan 5 • SE-418 34 Göteborg, Sweden • Tel +46 (0)31 54 98 00 • Fax +46 (0)31 54 98 10 • E-mail: info@htl.necton.se

SJÖHISTORISKA MUSEET

ÖPPET DAGLIGEN KL 10-17

Telefon/fax: 08/ 519 549 00, fax 08/ 519 549 49.
Informationstelefon svarare: 08- 519 549 70

www.sshm.se/sjohistoriska

Dykarledaren sommaren 2004

Denna dykarledare måste tyvärr börja med ett tråkigt meddelande. Kk Bo Cassel, vår hedersledamot och sekreterare sedan föreningens start 1979 har gått bort. Utan Bo Cassel är det tveksamt om vi kunnat rädda Dyktankhuset 1979. Bo Cassel har därför betytt oerhört mycket för vår förening och saknaden är stor. I detta nummer finns den runa som publicerades i dagstidningarna och Kk Göran Romares minnesord vid begravningen. I detta nummer finns också den text Bo Cassel skrev till HDS bok om Mårten Triewald. Detta kom att bli den mycket aktive Bo Cassels sista manuskript.

Bo Cassels anhöriga har bett mig att till medlemmarna i SDHF framföra sitt stora tack för den hedersbetygelse som SDHF visade i samband med begravningen.

Halva året har snart gått och knappt har förväntan på längre och varma dagar hunnit infrias förrän det vänder och vi går mot vinter igen. Lyckligtvis har vi under våren hunnit med en del vad avser Dyktankhuset och SDHF. Årsmötet var hyfsat välbesökt och vi kunde fatta en del beslut bland annat en stadgeändring som underlättar kontinuitet i styrelsen vid byte av befattningshavare. Protokollet finns återgivet på annan plats.

Två dagar i maj hade vi besök av Historical Diving Society från England. Det var imponerande att höra och se hur seriöst de arbetar för att dokumentera äldre dykeri. Just nu håller man på med en bok om den svenske vetenskapsmannen och uppfinnaren Mårten Triewald. Om planerna håller skall den komma ut i höst. Vi kommer naturligtvis att ta hem några exemplar för vidareförsäljning. Perfekt julklapp kan man tänka, om den kommer i tid. Redan nu kan ni på Dyktankhuset köpa VHS-kassetter om den svenske pärldykaren Victor Berge som presenteras inne i tidningen. Två böcker om ubåtar finns också presenterade, vilket är naturligt

eftersom ubåtsvapnet i år fyller 100 år. Vi firar jubilarer genom att ha öppet varje dag i jubileumsveckan 14 – 22/8. den som vill vara med och hjälpa till kontaktar Claes Lindemark på tel 0455-13177.

Steven Eriksson har genomfört vår andel av Skärgårdsmässan. Vid denna aktivitet presenterades för första gången i Stockholm det ubåtsgodis som tagits fram till jubileet. Kan vi hoppas på att det blir Sveriges mest sålda ubåt? De som smakat tycker att lakritsubåtarna, med en lätt smak av salmiak är goda. För 10:- får Du en påse med 100g ubåtsmodeller av Sjöormentyp.

I styrelsens plan för 2004 ingår dessutom aktiviteter vid Dyktankhuset i samband med Skeppsholmsdagen i september. Om denna kombineras med en repris på Rebreatherdagen eller ej är i skrivande stund ej klart. Tag kontakt med Carl Wern om Du har några idéer rörande en aktivitet i början av september.

Vi har genom Åke Sundqvists försorg fått färg till ubåtsräddningsklockan. Vad som behövs är en rejäl avtvättning och bättringsmålning. Det skulle vara trevligt om klockan kunde vara nymålade till ubåtsvapnets 100-årsjubileum i vecka 34.

På tal om arbetsdagar beklagar jag att det blev fel datum i rutan i förra numret av Signallinan. Det som gäller är tredje tisdagen i varje månad.

Med önskan om en skön sommar

Hans Örnham

Protokoll fört vid årsmöte i Svensk Dykerihistorisk Förening. 13 mars 2004 i Dyktankhuset.

Dagordning enligt stadgarna.

1. Val av ordförande: Hans Örnhagen. Val av sekreterare: Carl E. Wern
2. Var utlysandet av årsmötet godkänt? Ja!
3. Val av medlemmar som ska justera protokollet: Lars Gustavsson & Nagamon Andersson
4. Styrelsens årsberättelse presenterades av Hans Örnhagen och Lars Gustavsson presenterade ekonomisk redovisning
5. Revisorernas årsberättelse lästes upp av Lars Gustavsson och den godkändes.
6. Styrelsen beviljades ansvarsfrihet.
7. Förslag till verksamhet och ekonomi för nästa år presenterades

Aktiviteter

- Öppet för besökare under veckoändar
- Besök HDS 16 – 18 maj
- Medverkan i Skärgårdsmässan, sista veckoändan i maj.
Ansvarig: Steven Eriksson
- Veckoöppet under firandet av Ubåtsvapnet 100 år, 14 – 22 augusti.
Ansvarig: Claes Lindemark
- Medverkan i Skeppsholmsdagen tillika Dykerihistorisk dag (alternativt Återandardag), andra veckoändan i sept.
- Höstmöte 16 oktober

Övrig verksamhet

Förbättring och uppdatering av hemsidan.
Tre nummer av Signallinan
Nyhetsbrev via e-post minst 4 ggr
Renovering av Räddningsklocka och experimentkammare
Utarbeta plan för tillbygge

8. Olika förslag från medlemmarna:

- Bevaka så att förrådet till dyktankhuset inte kulturminnesmärks.
- Emil Carlsson, vem var han? Nagamon tog upp ämnet. Ta fram historien omkring Emil Carlsson.
- Erik Andersson (EA) en känd tillverkare av dykmateriel på sin tid. SDHF bör ta upp en tråd i nästa Signallina och kopplingarna till Zetterstömventilen, mm.
- Tag kontakt med personal på Muskö och försök finna delar till dykklockan. Ove Jonsson tar kontakt med Muskö.
- Jan Joandi undersöker radioarkivet efter en intervju som Sven Jerring sände från ubåtsräddningsklockan under kriget.....

Förslaget till verksamhet och ekonomi godkändes av årsmötet.

9. Medlemsavgiften förblir 200 SEK 2004. Styrelsen tar på sig att utreda sponsorfrågan.
10. Val av ordförande. Genomfördes 2003 för 2 år då Hans Örnhagen valdes.
11. Val av 2 av 4 styrelsemedlemmar på 2 år. Klubbmästare: Lars Gustafsson och Vice Ordförande: Steven Eriksson valdes båda.

12. Val av 2 stycken styrelsesuppleanter: Robert Hjalte och Jan Joandi
13. Val av 2 stycken revisorer: Joachim Löfqvist och Åke Johansson
14. Val av revisorsuppleant: Claes Lindemark
15. Val av representanter för valberedning: Lennart Kattel och Peter Lögdberg. Båda vill att styrelsen sammankallar och initierar arbetet vilket accepteras.
16. Inga motioner har inkommit till årsmötet.
17. Årsmötet godkänner i andra omröstning förslag från 2003 angående ändring av stadgarna. Ny text "Styrelse väljes enligt tre principer. Val av ordförande och sekreterare för två år förrättas udda år samt val av vice ordförande och klubbmästare för två år förrättas jämna år. Varje år förrättas val på ett år av ytterligare två styrelsemedlemmar. Varje år väljes dessutom på ett år två styrelsesuppleanter "
18. Inga övriga ärenden diskuterades.
19. Ordföranden tackade sekreterare och årsmötesdeltagare.

Ordförande
Hans Örnbaden

Sekreterare
Carl Wern

Justerare
Nagamon Andersson

Justerare
Lars Gustafsson

Foto: Sjöhistoriska Museet

Vår hedersmedlem Bo Cassel är död

Begravning förättades i Kungsholmskyrkan 18/3. Vid begravningsakten läste Kk Göran Romare sin Hommage à Bo, som återges efter runan. Kamraterna från SDHF hedrade Bo Cassel med en krans och bild på Fahnehjälmdykaren. Texten på de efterföljande sidorna, om Mårten Trivald, är ett förord till en bok om Trivald som Bo skrev åt Historical Diving Society. Vi räknar med att boken kan komma ut under 2004.

Kommendörkapten Bo Cassel har avlidit, 84 år gammal; hans närmaste är makan Ingrid f. Asplund, och döttrarna Christina (Nina), Margareta (Mona) och Cristina (Roxane) samt brodern Åke.

Bo Cassel föddes 1919 i Stockholm Han tog realexamen 1937. Hans håg stod till sjön, varför han mönstrade som elev på barkskeppet Abraham Rydberg, för resa till och från Australien 1937-1938. Därpå seglade han ett halvår i Amerikalinjen och två år i Ostasiatiska kompaniet. Hemma igen läste han in gymnasiekursen på egen hand och tog studenten i tolv ämnen som privatist 1942.

Han sökte officersutbildning i Flottan, blev fänrik 1945 och valde ubåtstjänst. Under fem år på ubåt och sex år hos Ubåtsinspektören i Marinstaben, inriktade han sig på dyknings- och bärgningstjänst, vilket 1959, ledde till sex år som chef på ubåtsbärgningsfartyget Belos, då han även aktivt deltog i bärgningen av Vasa. Han fortsatte med sju år som chef på den nya Belos, vars konstruktion och utrustning till stor del var hans eget verk.

1972 befordrades Bo Cassel till kommendörkapten, och var nu, även internationellt, en auktoritet inom dykeri- och ubåtsräddningstjänst. 1973 var han med och startade European Diving Technology Committee, där han var aktiv svensk myndighetsrepresentant långt efter sin pension 1979. De sista tjänsteåren var han expert i Havsresursutredningen, biträdde Försvarets Materielverk samt Försvarets Forskningsanstalt (FOA) med utveckling av materiel och metoder för alltmera avancerade dyksystem, sist med planläggning för Marinens Dykericentrum vid Hårsfjärden.

Bo Cassel var ledamot av Kungliga Örlogsmannasällskapet, Hederskapten i Besättningen Rydbergsgastarna, där han varit Kapten (Ordförande i många år och Hedersledamot i Svensk Dykerihistorisk Förening, där han framgångsrikt verkat för bevarandet av Dyktankshuset, som i dag inrymmer dykerihistoriska samlingar av stort värde.

Vid sidan av tjänsten förvärvade Bo en omfattande kunskap i humaniora. Efter att ha läst in erforderligt pensum i engelska och franska kompletterade han med 80 poäng i historia och blev fil. kand. 1968. Han har publicerat böcker, skrifter och artiklar om dykeri i historisk tid och nutid, och översatt ännu fler, främst från engelska och franska. Det sista från hans skrivmaskin var ett företal till en bok på engelska om den svenske 1700-talsdykaren Mårten Trivald, fullbordat i januari i år.

Bo Cassel var sjöman mer än sjömilitär. Hans befälsföring var fämäld och vilade på hans lugn, hans kunskap och hans auktoritet.

Bo var sin familjs stöd och trygghet och sina vänners vän.

En god sjöman, en skicklig dykare och en sann humanist har lämnat oss.

*För kurskamraterna
Göran Romare
Förste chef på Marinens Dykericentrum*

*För dykarkamraterna
Hans Örnbaden, Forskningschef vid FOI
Ordförande Svensk Dykerihistorisk Förening*

Hommage à Bo 2004-03-18

Bo, Du har haft ett gott liv, Du har haft en kärleksfull familj och ingen har kunnat vara ovän med Dig ens några minuter

Under Din levnad har Du sett och upplevt mycket...

Du har sett den solgnistrande upplegan på unggranarna i mäktig Dalaskog.

Du såg den väna kranskullan i Fädrens spår på Vasaloppsdagen i Mora och gjorde henne till Din hustru.

Du har sett stormfågel och albatross följa Ditt kölvatten buren av den eviga västan -- "running your easting down in the roaring forties".

Du har sett den violetta auran som björkknopningen målar över utskärskobbarna i april.

Du har genom dykarhjälms glas sett de suddiga konturerna av Vasas nästan amorfa skeppstimmer på botten av Stockholms ström.

Du har vankat många mil på gångborden på både gamla och nya Belos – Ditt fögderi och Din skapelse – till dykeritjänstens förkovran.

Du har givit Dig hän åt litteraturen och historien på gammalsvenska och välska tungomål, och – med travesti på Karlfeldt: "Du talat med sjömän på sjömäns vis och med lärde män på latin".

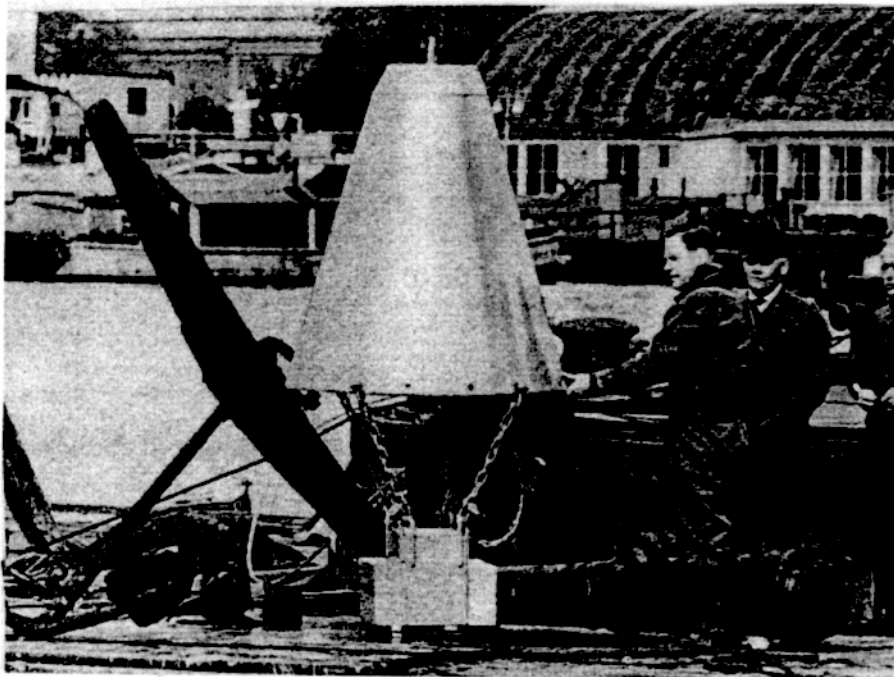
Du har förälskat Dig i Edmond Rostands och Harald Molanders Roxane, i den heroiska komedien om Cyrano de Bergerac, och jag tror att Du hade drag av Cyrano själv –om än med kortare näsa – men med hans vitterhet och hans esprit.

Allt detta och mycket mer har Du sett och upplevt med stor humanitet och ödmjukhet och mycket har Du vidarebefordrat till trycket, till glädje för Din familj och Dina vänner, till vilka jag oblygt men tacksamt räknat mig.

Tack BO för att Du funnits till.

Må god vind följa Dig på de himmelska passadernas hav!

Göran Romare

*

Mårten Trievald 1691 -1746

Sweden had a large area but a small population, for the main part living on farming. They were poor and suffered much from the frequent wars where many young men lost their lives. Around the year 1700 started the big war with the young king Karl (Charles) XII against Russia and some other countries. The glorious victories during the first ten years became famous but then turned the success in the field. When the king died in 1718 was Sweden ruined both on money and young men. The economical and political situation was in disorder and the industrial revolution had not yet arrived to Sweden. The resources were mainly the iron and products from the big forests.

No doubt that Sweden needed a man of the type that Mårten Trievald later showed to be. But it is not much information left from Trievald and his work – short lines in books of referens and his scientific work in Royal Academies in Stockholm and perhaps also in London. And treatise of the Diving Bell. And of course, Mårten Trievald lived and worked 250 years ago.

The only description of his life that I have found is a commemoration speech by a professor Lars Laurel which he gave in 1747 and was printed in 1748. It is no doubt that professor Laurel estimated Mårten Trievald very much. He points out the importance Trievald had when he introduced him as a genius and loyal Swede who helped his country.

Genius are too great to be depending on birth and name. Mårten Trievald is a good example of that. His father was a blacksmith who all his life worked with hammer and sledge and was satisfied with his hard work.

But his son Mårten was born to be a genius and realised early that he wanted another form of life than his father. He did not look down on the work as a smith but Mårten Trievald found a early age that he had to do something else. His father realised that Mårten had made up his mind and he understood also that he needed a good education. He placed his son in the German School in Stockholm. This school had a good reputation with clever teachers who found the young Trievald to be a very interested pupil. He learned to read and write rapidly and showed a great interest to study in books. His ability to read and understand the written

* Förord av Bo Cassel till HDS kommande bok om Mårten Trievald

text was so pronounced that the teachers considered him ready for academic studies. But the young Mårten Trievald had other plans. He had read a book about trade and navigation and got the idea to prove that form of business. His father disliked this risky way but helped his son to start the business but his doubt showed to be right. Mårtens first trading ended in a disaster when a ship sunk with all his property. A hard start which should have cracked other young men. But not our Mårten.

He considered that the opportunities would be better in another country. He convinced his father to lend him money for a voyage to England and promised to never more ask his father for money in risky business.

Mårten came to London 1716 completely broke. But he was lucky to meet another Swede, Robert Dicker from Stockholm, a sea captain who was in London with his ship. Dicker helped Mårten Trievald to survive during his first time in London.

Some time later Trievald came in contact with the minister Fabriti from Holstein. This man liked Swedes and gave Mårten a work in his office and a decent living. Mårten Trievald stayed with Fabriti to 1718 when this good man died. Trievald had now got contact with the known businessman Redley and started to work in his office in London. After a time in the office Mårten was sent to Newcastle where Redley had coalmines. Now started the time for Trievald to show his genius. He left his idea of being a businessman and started a new life when he saw the first steam engine in Newcastle. He became aware of the importance of studies; he read all new books about the new technical developments completely unknown in Sweden.

He met and discussed with English scientists and he seemed to have an enormous capacity to learn new and complicated problem. One of the scientists he met was the world reknown Newton who became impressed by the young Swede, helped him and recommended him to go ahead with his studies.

The steam-engine was the first practical thing for Trievald and in a short time he had learned the construction in detail. He designed improvements that increased the capability of the engines.

He continued his studies in natural sciences and become well known among the English scientists. He presented new ideas to explain scientific problems and he was invited to keep lectures at the university in Edinburgh.

The poor young man who came to England was after ten years a well-known scientist well paid for his work. Trievald now wanted to go back to his own poor country and introduce the new technic there. He returned to Sweden in 1726.

He constructed the first steam engine in Sweden, which was placed in the mine of Dannemora. The modern technic of its time had been introduced in Sweden! But he wanted to use his knowledge from his studies in England to increase the technical possibilities in his own country. He started with lectures in different kinds of natural sciences, he took contact with important man and he convinced many of them about Sweden's need of modern technic.

And he succeeded. The politicians and also the king understood his importance and gave him the title of Director Mechanicus with an annual pay of 600 Swedish silver "daler".

Trievald had now the possibilities to work with the technical problems he considered important for his country. And he found a lot of such problems.

One example was the Swedish iron with an extreme good quality which was exported to many countries. But the iron was exported almost as raw products at low price. Trievald initiated factories to refine the iron, which gave him the title of Capitaine Mecanices. The refined iron became the most important source of income for the Swedish Government and has been so for centuries.

Mårten Trievald was unique in his work. His studies gave him ideas to a project which he fulfilled and which almost always ended in a practical working construction.

His studies in England, Scotland and for a short time in France seem to have covered the main part of Natural Sciences in his time. He became known for his knowledge and he could have earned a fortune – for instance with the refine of the Swedish iron. But he didn't and he was satisfied with the governmental money and his titles. Trievald was a remarkable man also in this case and in his memorial the author praise his patriotism.

A growing Swedish industry gave work to many unemployed men who became trained to work in the new industries. An increasing number of products, which were bought from foreign countries, could now be made in Sweden thanks to the refined iron of high quality. Trievald was one of the men who started the Swedish Academie of science and the main part of his lectures and scientific papers were produced for the Academie.

Trievald saw the Diving Bell already in 1716- his first year in England when Halley showed his construction. It was not the first diving bell but Halley had new details that increased the time for the diver under pressure. These new constructions interested Trievald and he used them when he built his diving bell some years after he had returned to Sweden in 1726. His treatise "Konsten at lefwa under Watn" is a very good example of his manner to treat new technical problems.

He had no experience of diving himself but he did not forget Halley's bell when he more than ten years later wrote his treatise. He must have realised that the bottom of the sea had a lot of sunken treasures – ships, cargos, etc. that could be valuable. And the only way to bring up sunken things was to dive.

And the diving bell was the only way for a diver to work under water for a short time.

Trievald had observed that Halley had a simple method to increase the diving time by fresh air which was sent down in an air filled barrel.

He says that in this way could the diver work for 10 – 15 minutes longer. One of the most fascinating things in Trievald's understanding of the importance of the air in the bell. He indicates that the diver needed something he called "Flamma Vitalis" in the air and that is about 40 years before Priestly and Scheele had found the oxygen!

His drawing of the bell also shows different tools for the diver and practical arrangements for the diver in work.

Trievald's ideas of the method to bring up a sunken ship to the surface are one of the most fascinating. It shows the method we used on the Vasa about 200 years later.

In spite of his advanced ideas about diving and to bring up valuable things from the sea bottom his diving company had little success. The main reason was the difficulties to find the objects. But that will not make "Konsten at lefwa under Watn" less interesting as the first scientific description of diving with a bell.

Mårten Trievald continued with many other projects and tried to give them a scientific explanation. He studied for instance the light and how the white light under certain circumstances changed to other colours. The aurora - the northern light – got an explanation from Trievald and another supernatural event in the nature of the northern countries had a scientific explanation.

Mårten Trievald was indefatigable in his work for a better world with engines and other methods to make life better for men in work and living. He had contact with scientists in England and France and some of his projects were solved in cooperation. But he had always in his mind that his work would be useful for Sweden.

Trievald lived in a time of war but he seems not to have been engaged in any development of arms or other military things. But he had contact with ships, both merchant and navy ship and he was aware of the hard life for the sailors. The living conditions were inhuman and during long voyages died many sailors from scurvy and other illnesses. The big navy ships had many decks where the sailors worked and lived. The lack of ventilation made the breathing worse the

deeper the deck was situated. Sick and wounded sailors were placed almost in the bottom of the big ships where many of them died of the unhealthy atmosphere.

Trievald had met the problems when he worked with the diving bell. The divers were depending of a good breathing air with the "Flamma Vitalis" (oxygen), which needed a good ventilation. The same problem met the sailors on the lower decks of the big warships.

This was a problem that inspired Trievald, as he always was interested in constructions that could facilitate for men in work and living. He built a ventilator of canvas that could be put down in the deeper parts of a ship. This simple construction gave good ventilation and brought down fresh air to the sick sailors.

There are no statistics but known that many sailors recovered from the fresh sea air.

The ventilation of ships seems to be among the last thing the genius Trievald worked with and the kings of Sweden and France praised it. He died two years later. Trievald was of great importance for Sweden in the beginning of the industrial era. His ten-year in England gave him many ideas to develop a technique that made work and life easier for men. He had always the intention to develop his ideas in a way that should be best for Sweden.

The name Mårten Trievald is not very known among the Swedes 250 years after his death. But in the beginning of the 1950:s when the modern diving technique started Trievalds name met us again in his treatise "Konsten att lefwa under Watn". We became fascinated of his understanding of diving problems for the human body. But also his tools and the idea of salvage of sunken ship.

Mårten Trievald died in 1746 more than 250 years ago and the results of his work are almost forgotten today. But the main parts of his papers are placed and well guarded in Royal Academies both in Sweden and in England. He was a remarkable man with an enormous capacity to learn and understand technical problems and develop them to practical use. He started the industrial revolution in Sweden which in these days was a small and poor country suffering from the long wars. But in the beginning of the 1950:s Mårten Trievald was refound. The modern type of diving started; the history of diving was initiated when we found the Vasa. And "Konsten att lefva under waten" gave us the first scientific information of problems and capacity with the diving bell.

Last page

30

Äpplet faller ju icke långt ifrån trädet?
Vi hafva följedes beskådat vårt bedröf-
velige ämne, et ende snille allenast, och vid
dette ene hafva vi i akt taget den Högstes vård,
huru det gåt up och taget sit visse i kick och
lag. Men kunde vi på en gång se alle de
snillen i verlden äro: så ikulde man håpna
öfver den Allmåktiges allvise och dem alle
ledande finger. De stå utan all tvifvel i en
med hvarandre ej mindre sammanbunden
fågring, än lemmanne i vår kropp, hvilka,
om de ej voro, som de äro, fins emellan
skilgaktiga, aldrig en så underbar byggnad
föreställa kunde. De skjuta ock alle un-
der olikheten hvar och et i enlighet både
med sig sjelf och med den oräknelige snille-
mängden uti en ordning, som våre ögon äro
för tvage til at se i denne dödligheten. O!
en stor Skapare, i hvars skugga allena
allt vårt ljus sig måste
förlora.

The apple do not fall long from the tree. We have consequently regarded our deplorable
themo alone, one sole genius and with this observed the care of the Most High.

But could we at the same time see all other genius in the world we would be surprised over
the Almighty whose wisdom directs them without any doubt. They are connected to each
other non less than the limbs in our bodies.

They are all unlike each other as men and genius. They are uncountable and our eyes are too
weak to see them all.

O, Creator, in whose shadow alone we lose our light.

THE HISTORICAL DIVING SOCIETY

PRESIDENT: SURGEON VICE ADMIRAL SIR JOHN RAWLINS, KBE., FRCP., FRAeS

Registered Charity No. 1054184

Secretary: Mike Fardell, Little Gatton Lodge, 25 Gatton Road, Reigate, Surrey, RH2 0HB

Tel: +44 (0)1737 249961 e-mail: mjf@lglodge.freemove.co.uk

PRESS RELEASE

The Historical Diving Society will be holding their Annual Conference in the Lecture Theatre of Hull Royal Infirmary on Saturday 23rd October 2004. The speakers are:

- **George Wookey:** *100 Fathoms Down – the story of a Royal Navy record dive and a life of adventurous diving*
- **David Challis:** *Jeremiah Murphy. West Indies salvage diver, 1855 - 1895*
- **Michael Jung:** *Sabotage! German military diving from the beginning of the eighteenth century to 1945*
- **Stéphanie Chanvallon:** *The Development of Fins – a study of invention and evolution*

Tickets cost £20 and include lunch and morning and afternoon refreshments. They may be purchased in advance from the Secretary, Historical Diving Society, 25 Gatton Road, Reigate, Surrey, RH2 0HB

George Wookey enlisted in the Royal Navy in 1938 as a boy seaman, serving on cruisers and later submarines until 1944, when he commenced diver training at Devonport. Promoted to Warrant rank and appointed to HMS *Reclaim* in 1948, he later qualified in deep diving and took part in the survey of the submarine *Affray*, lost in 270 feet of water in 1951. He took part in trials of the RN one-man experimental observation chamber and the American *Squalus* Submarine Rescue Bell and then in experimental mixed gas diving that concluded with his setting a new deep diving record for suited divers of 600 feet in 1956, the subject of his presentation.

David Challis is the great great grandson of Jeremiah Murphy, the most famous and successful helmet diver in the West Indies of the nineteenth century. Murphy left Ireland for America in 1849, joined a Boston salvage company and moved to the Turks and Caicos Islands, where he set up his own salvage business in 1859. Little was previously known of his activities before recent research by David Challis and Bob Gascoine

Michael Jung, an engineer and director of the Hans Hass Institute has carried out wide-ranging research on the history of diving that has led to many books and articles. These include the Historical Diving Society's latest monograph, K.H.Klingert's *Description of a Diving Machine* and his new work *Sabotage unter Wasser*, an account of the first German 'frogmen' of WW2. In comparison with Italy and Britain, Germany was a late starter in the development of underwater sabotage, their first unit, *Fighters of the Sea* as they named themselves not being founded until 1943.

Stéphanie Chanvallon became interested in the history of diving at University, where she studied Physical Education, qualified as a diving instructor and specialised in the training of blind divers. Following a spell as a teacher, she became a prize-winning underwater film maker, and completed a university diploma on the history of fins.

Besök av Historical Diving Society

Den 17 och 18 maj 2004 gästades SDHF av styrelsemedlemmar från Historical Diving Society (HDS) i England. Vädret var lite kyligt, men soligt, vilket möjliggjorde utomhusaktiviteter.

På Måndag förmiddag planterades blommor på Arne Zetterströms grav i Nynäshamn varefter lunch och besök på DNC, Berga vidtog. Ordföranden för HDS, John Bevan inspekterade de Siebe Gorman hjälmar som man passerade. Målet är att göra ett register över de hjälmar man känner till. På bilden får han assistans av SDHFs Lars Gustafsson.

Kvällen ägnades åt föredrag då bland annat den engelska boken om Mårten Triewald, som idag föreligger i manuskript, presenterades. Gästerna fick också en redogörelse för de olika turena som ledde till att Dyktankhuset kunde bevaras till eftervärlden.

Samkväm med byte av böcker och information fortsatte långt ut på kvällen. Här syns besökarna tillsammans med Bert Westenberg och John Graffman (till höger i bild)

På tisdag företogs en sjötur ombord på Peter Lögdbergs "Öring". Efter slussning till Mälaren styrdes kosan till Mårten Triewalds malmgård där en kopparplåt med kort information om Triewald monterades.

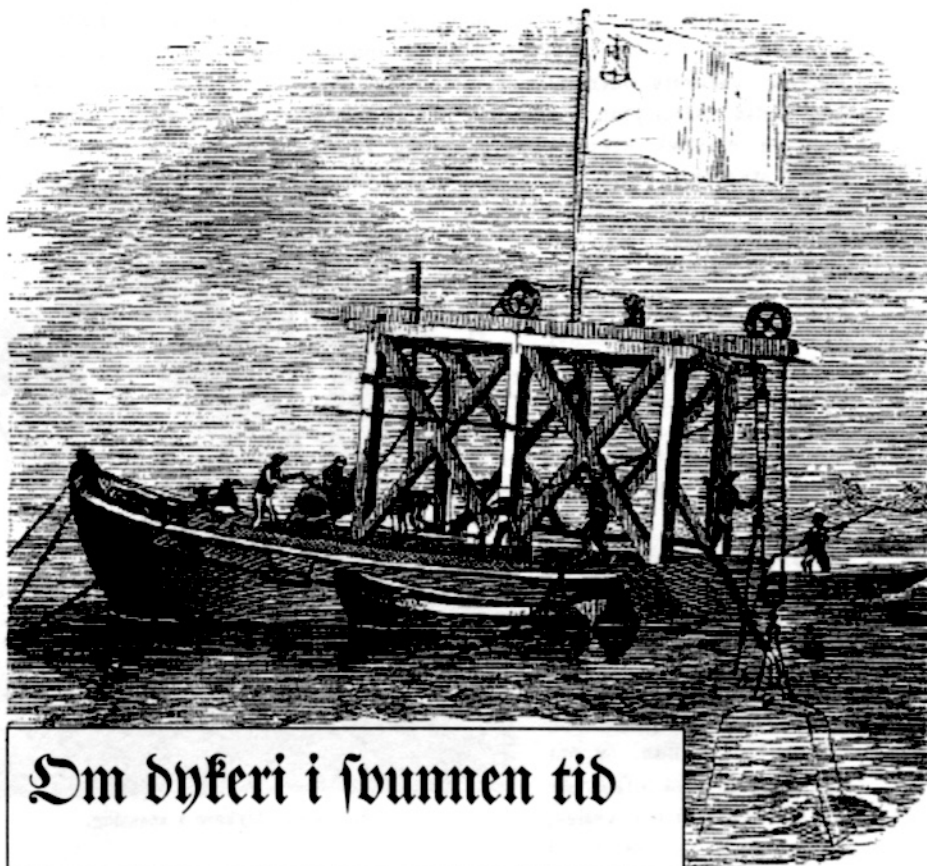

Eftermiddagen på tisdagen ägnades åt Vasamuseet varefter några skyndade ut på stan för att finna sovenirer. Som ett led i HDS sökande efter dokument rörande Triewald besöktes Kungliga biblioteket och Kungliga Vetenskapsakademin under "hål" i programmet.

Här ses alla samlade utanför Triewalds malmgård. Från vänster till höger i bild: Kent Lögdberg, Bert Westenberg, Peter Lögdberg, Carl Wern, Hans Bohlin, Richard Keen, John Bevan, Thomas Schilen, (Gatu- och Fastighetskontoret), Nigel Phillips, Bill Braithwaite, Adrian Barak och Mike Fardell.

Onsdag 19/5 reste delegaterna vidare för att besöka den norska dykerihistoriska föreningen.

Om dykeri i svunnen tid

Dykarklockan. Dykarkonsten utgör ett nödvändigt och viktigt bibang till sjöväsendet. Hon gör det möjligt ej blott att återfå sjunkna varor och värdesaker, utan äfven att upptaga hela fartyg, som gått till botten. Hon är oundgänglig vid hamnbyggnader under vattnet, vid bortrödning af stenar från en ankargrund, vid bortsprängning af undervattensklippor o. s. v.

Den menniskan af naturen gifna förmågan att dyka är, som bekant, mycket inskränkt. För att en minut kunna härda ut under vattnet måste man vara en öfvad dykare, och två minuter äro ett maximum, som endast sällan uppnås. Att för längre stunder kunna uppehålla sig i det våta elementet är en önskan, som i alla tider måste ha legat nära till hands, och så möta vi äfven redan i forntiden dykarklockan, om än i mycket ursprunglig form. Aristoteles omtalar nämligen, att på hans tid dykarna gingo ned under vattnet med en upp- och nedvänd kittel öfver sig. 1538 utfördes i Toledo i kejsar Karl Vs närvaro samma experiment af två greker. Längre fram (1580 och 1665) finna vi dykarklockan eller, rättare sagt, en fyrkantig låda praktiskt använd, ty nämnda år begagnade man en dylik apparat för att vid Skottlands västkust upphemta värdesaker från den förolyckade spanska armadan. Den berömda engelske astronomen Halley i London gaf 1716 planen till den första bättre dykarklockan och steg sjelf i henne ned i djupet. Försedd med många nyare förbättringar, har apparaten sedermera för mångfaldiga ändamål i synnerhet på de många hamnplatserna användts och gjort en mängd goda tjänster, tills för några och tjugu år sedan den fria dykningen började träda i förgrunden och nu mera till största delen gjort klockan obehöflig.

* Ett "faximiltryck" ur Uppfinningarnas bok 7:e bandet. Bidrag från Hans Bohlin.

Dykarklockans grundtanke är mycket enkel och kan lätt åskådliggöras med ett dricksglas, som man med öppningen nedåt trycker lodrätt ned i vattnet. Glaset förblir till största delen tomt, emedan den deri befintliga luften hindrar vattnets inträngande. Men ju djupare en dylik inrättning kommer ned under vattenytan, desto mer tilltar vattentrycket nedifrån uppåt. Luften, som en elastisk kropp, blir allt mer sammanpressad och vattnet stiger allt högre öfver klockans kant. Dykarna i klockan måste därför alltid andas och arbeta i mer eller mindre sammanpressad luft och redan på ett djup af ungefär 24 fot uthärda två atmosferers tryck, hvilket visserligen ej är behagligt, men likväl ej heller farligt.

Ett oeftergifligt vilkor för, att en dykare skall kunna göra sin tjenst, är naturligtvis en tillräcklig luftväxling, alltså en anstalt, hvarigenom frisk luft nedföres i apparaten och den genom andningen förskämda och upphettade luften bortskaffas, ty om det ursprungliga luftförrådet i klockan ej förnyades, skulle det sannolikt ej

längre än fem till sex minuter förbli dugligt att uppehålla lifvet.

De äldsta dykarklockorna voro af trä och belastade med tyngder. För att förse de i en sådan klocka nedstigande dykarna med deras behof af frisk luft, nedhalades jemte klockan kärlet, som genom slangar stodo i förbindelse med hennes inre. Genom att vrida på en kran kunde man inleda det omgivande vattnet i dessa magasin, ur hvilka luften då trängdes och genom slangledningen drefs in i dykarklockan. På detta sätt beskrifves Halleys klocka äfvensom den förbättring af henne, som Spalding i Edinburgh 1775 utförde.

Denna metod att förse dykaren med frisk luft utbyttes sedermera mot den enklare och bättre att medelst en tryckpump nedsända luft genom en böjlig, vattentät slang. Slangen utmynnar i klockans tak, och det hvinande lätet öfver dykarens hufvud säger honom, att man ej glömt honom deruppe. I samma mån frisk luft inkommer i klockan, går den förbrukade bort genom en ventil.

Figuren 266 föreställer den 1845 af staden Hamburg anskaffade dykarklockan, och titelvignetten vid kapitlets början den dertill hörande prämen. Hela apparaten är förfärdigad af Hugh Morton i Edinburgh och kostar med den i Hamburg byggda prämen samt tillbehör ungefär 13 500 kronor. Klockan är fyrkantig, af gjutjern, invändigt 4,25 fot bred, 6 fot lång och nära 7 fot hög. Hon är tillräckligt rymlig, för att två arbetare kunna röra sig derinne och begagna sina verktyg. Hon väger omkring 15 000 skålpund och hänger vid en ketting, som vid afprofnig visat sig kunna bära dubbelt så stor tyngd.

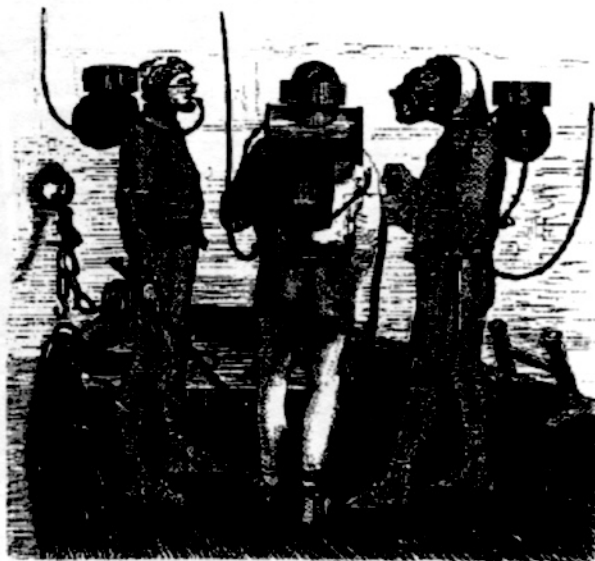

Fig. 266. Dykare i rustning.

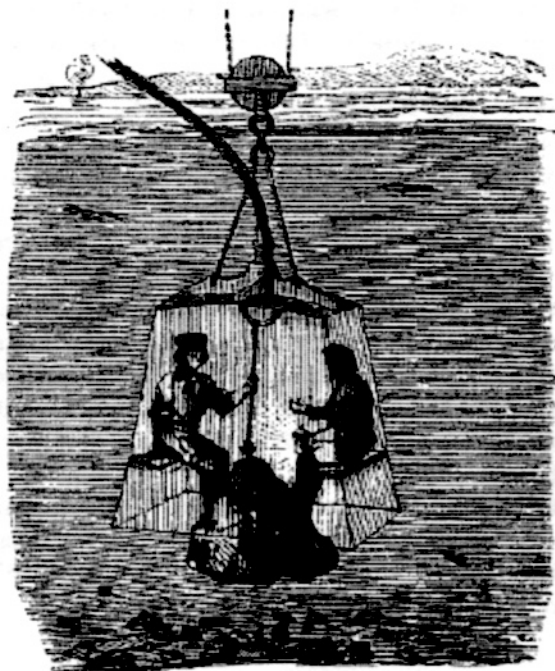

Fig. 206. Dykarklocka.

bete uppdraga klockan på däck och det andra till att upphissa sådana saker, som af arbetarna på botten blifvit fästa vid en bredvid klockan nedhängande kedja. Denna sidketting, hvars nedre ända medelst en ståog står i förbindelse med klockan, användes äfven för att nedsända verktyg, då folket i klockan begär sådana, äfvensom att upphemta verktyg, som blifvit skadade.

Prämen ligger för fyra ankare, för att lätt och hastigt kunna flyttas i hvilken riktning som helst. Så väl fartygets rörelse framåt som äfven klockans uppåt verkställes af manskapet på däck efter de signaler, som arbetarna i klockan gifva. Dessa signaler bestå i slag med en hammare mot klockans sidor.

Redan på Halleys tid hade dykarklockan fått den ättling, som sedan skulle utränga henne, ty en hjälmrustning med sitt tillbehör är i sjelfva verket ingenting annat än en klocka i förminskad storlek.

Dykarens rustning, som ingenstädes får insläppa vattnet, består upptill af metall och nedtill af vattentätt tyg, ny mera kautsjö. Till dykarens utrustning höra äfven skor med blysulor, hvar och en vägande närmare 60 skålpund, hvilka hastigt dra ned honom till botten. Han är fäst vid en lina, som en medhjelpare håller i händerna och så spänd, att dykaren alltid kan ge signaler genom en eller flera ryckningar. En annan medhjelpare har till befattning att hålla luftslangen i ordning och föra honom, när dykaren ändrar plats. Den luftledande slangen är fäst vid baksidan af hjälmen. Den förbrukade luften bortskaffas genom en ventil, som dykaren efter behag kan göra vidare eller trängre.

Utom denna vanliga apparat har man uppfunnit flera mera invecklade, hvarigenom dykaren göres ännu mera oberoende af den öfre världen och tar med sig under vattnet ett förråd af luft, naturligtvis i förtätadt tillstånd. Luftbehållaren bäres då på ryggen som en tornister och aflemnar så mycket luft till hjälmen, som dykaren genom en ventil utsläpper. Den utandade luften kommer sedan genom en särskild ventil ut i vattnet.

Då denna ketting löper öfver ett vid klockan fäst block och sålunda är tagen dubbel, spännes hon ej fullt med en fjerdedel af den profvade vigten, när klockan sväfvat fri i luften. Så snart den senare befinner sig under vattnet, minskas belastningen genom vattnets mottryck med ytterligare 10500 skålpund.

Tryckpumpen, som har sin plats på fartygets däck, har två messingscylindrar af 8 tum diameter och skötes, allt efter vattnets djup, af en eller två man. På fartygets däck befinna sig vidare tre vindspel. Det största användes till att upphissa klockan och de dervid möjligen hängande föremålen, af de mindre användes det ena till att efter slutadt ar-

Men huru man bäst skall ställa till för att obehindradt hemta andan ur en laddad luftlåda, finna vi först af en beskrifning på en förbättrad apparat, hvarmed två fransmän nyligen uppträdt. Ofvanpå behållaren finnes här en mindre afdelning, hvarifrån sugröret går öfver till hjelmen och som tjenar till regulator. Denna kammares ena sidvägg är något rörlig, emedan hennes kantpartier bestå af kautsjö. Drar dykaren ett andetag och derigenom förtunnar luften i kammaren, får vattentrycket öfvervigtigt, den i kautsjö liggande sidplåten ger sig inåt och trycker på en liten fjäder, som nu öppnar en ventil i behållaren, men endast för ett ögonblick, ty genom luftens tillträde återställes genast jemvigtigt mellan vatten- och lufttrycket, den spänstiga plåten återtar sin förra ställning, och dermed är ventilen åter stängd. Apparaten skall kunna rymma luft för en timmes vistelse under vattnet. Behållaren kan äfven genom slang och pump matas med luft, och slutligen kunna kortare färder göras äfven utan hjälm, hvarför ett särskildt luftsugrör finnes, hvars ända tages i munnen; en elastisk skifva af kautsjö betäcker munnen och tilltryckes af vattnet.

Då dagsljuset ej räcker till, kan man äfven gifva dykaren utan klocka en konstgjord belysning, bäst genom användning af elektricitet. Sådana elektriska lyktor äro på många sätt inrättade, och på utställningen i Wien sågs en sådan af de båda ofvan nämnda fabrikanterna.

- # -

Nygamal hedersmedlem i SDHF

Vid genomgång av Bo Cassels efterlämnade papper hittades en anteckning om att Bertil Jung föreslås som hedersmedlem i SDHF. Uppenbarligen har detta förslag aldrig nått årsmötet utan blivit liggande bakom andra kanske för dagen viktigare papper för att sedan när årsmötet närmade sig hamnat på en plats där förslaget inte uppmärksammades.

Styrelsens har nu beslutat att Bertil Jung skall vara hedersledamot av SDHF sedan 1997 när förslaget ursprungligen väcktes.

Bertil Jung har en lång erfarenhet av dykeri och ubåtstjänst. Redan från tidigt 40-tal finns Bertil Jungs arbete dokumenterat i ljudform. Vid en inspelning och utsändning från Radiotjänst 18/12 1942 kan man höra Bertil Jung som klockbefälhavare i den klocka som idag står utanför Dyktankhuset. Övningen med den då från Kockums relativt nyligen levererade klockan gjordes mot ubåten Svärdfisken, som låg på botten på 64 m djup. Inspelningen finns, genom Jaan Joandis förtjänst, att lyssna till på Dyktankhuset. Bertil Jung har också erfarenhet som Dyktankledare, vilket gör vår hedersmedlem till den bästa av guider i vårt Dyktankhus. På bilden ser vi Bertil Jung dra vinstnummer ur vår klubbmästare Lars Gustafssons skål i samband med årsmötet 2004. Allt övervakat av Ove Jonsson och Nagamon Andersson.

Vi välkomnar vår "nygamle" hedersmedlem och beklagar att det tog så lång tid för förslaget att finna fram.

Mårten Triewald 1691-11-18 – 1747-08-08.

M. Triewald

Mårten Triewald var ett namn som kom att få stor betydelse för teknik, vetenskap och dykeri i Sverige under frihetstiden. Fadern hovslagaren och ankarsmeden Mårten Triewald var av Tysk härkomst och satte tidigt sina söner Samuel och yngre brodern Mårten i Tyska Skolan i Gamla Stan under rektor Stenmeyers omvårdnad, Samuel som var tre år äldre flyttade till Uppsala universitet för fortsatta studier vilket ledde honom till en karriär som lärare, författare och diplomat både i Sverige och utomlands.

Mårten fortsatte sin utbildning inom handeln och blev sedermera sin egen då han erhöll burskap som borgare i Köningsberg, men affärerna gick uselt. Mårten var 25 år och utfattig då han gav sig i väg till England 1716, där fick han inledningsvis hjälp av en skeppare från Grills Handelshus i Stockholm vid namn Robert Dicerson. Under sitt första år i London såg han en uppvisning med Halleys dykarklocka på Themsen, det är möjligt att det var då hans intresse för dykning väcktes.

Snart erhöll han anställning hos Holstainska ministern Hr. Fabritii som dennes legationssekreterare, i sin nya befattning kom Triewald i kontakt med många inflytelserika och framstående personer. Det blev också tillfälle att övervara ett antal föreläsningar som hölls i London vid denna tid. Han besökte John Theophilus Desagulier (1683-1744) vid dennes föreläsningar i naturkunnigheten under domen i St: Pauls catedral 1719.

Mycket tyder på att Mårten var aktiv som uppfinnare under åren 1716 - 1723. Han sökte patent på bla. centralvärme med ånga redan 1718 sitt tredje år i England. "Hot water heating system described by Triewald" 1718. Vidare "A certain new machine or engine" rörande förbättringar på Newcomens ångmacin, 1722. Dessa ämnen återkom han till senare under sin tid i academien.

Efter Fabritiis bortgång blev han anställd hos den namnkunniga handelsmannen Nicholas Redley på dennes kontor i London, han blev inte långvarig på kontoret utan fick erbjudande om att hjälpa till att installera en Newcomen ångmaskin. Efter detta arbete kom han att förestå Redleys stenkolsgruvor i Newcastle upon Tyne. Han arbetade med det senaste inom gruvindustrin vid den tiden. Under dessa år utvecklades Mårtens vetenskapliga ådra och förståelsen för naturläran.

Tillsammans med Engelska kollegan John Thorold höll Triewald 24 föreläsningar i naturläran under December och Januari 1724 – 25 i Edinburgh, innefattande demonstrationer av instrument som han låtit beställa i England och Scotland och vilka han sedermera importerade tillsammans med föreläsningsserien hem till Sverige.

Ett kontrakt om uppförandet av en Newcomen-ångmaskin för vattenlänsning i Dannemora gruva år 1726 kom så att föra Márten tillbaka till Sverige. Väl hemma kom han att bli en brinnande missionär för den nya moderna vetenskap han lärt sig i England. Det handlade om tekniska idéer och ekonomiska reformförslag. Han demonstrerade luftpumpar, dykarklockor, metronomer och kastmaskiner. I skrifter behandlade han bikupor, ormbunkstvälar, ostronfiske, karpodling och trädplantering samt mycket annat.

Efter hemkomsten blev Márten utnämnd till Director Mechanicus samt hugnad med en årlig gåva av 600 daler Silfvermynt. Han var också sysselsatt såsom föreståndare för Vedevåg och Qvarnbacka järn- och stålarbeten under något år.

Sitt genombrott och position i den svenska teknologiska vetenskapens frontlinje skaffade sig Triewald genom "Trettiyo publique föreläsningar" på Gamla Riddarhuset i Stockholm 1728. Medförande sin stora instrumentsamling demonstrerade han för häpnadsväckande grundprinciperna i den mekaniska naturläran som hade Newton som upphovsman. Vid dessa föreläsningar assisterade Daniel Menlös (1699-1743). Menlös kom att spela en viktig roll i Triewalds försök med dykarklocka som troligen startade 1729. Daniel Menlös fick stipendium för "flera lyckade försök med dykeriklocka" från Bergskollegium 1731. Man kan nog säga att detta var början på något nytt i Sverige, en föreläsare som framlade sina teser och samtidigt laborerade med instrument och apparater för att styrka sina påståenden och underlätta förståelsen. Dessa idéer, tillsammans med de allmännyttiga och nationella inslagen, var vad som kom att ligga till grund vid bildandet av Kongl. Svenske Vetenskaps Akademien tio år senare.

1729 blev Márten Dykeri Direktör i det nybildade Norra dykeri och bergningskompaniet som var verksamt vid ostkusten samt i Finland och Baltikum som vid den tiden var Svenska farvatten. Bildandet skedde med utgångspunkt ifrån de kunskaper och instrumenter som presenterades vid Riksdagen 1731 och 1734 samt i avhandlingen "Konsten att lefwa under watn". Norra kompaniet hade två dykarklockor i Stockholm, dessa var otympliga och användes bara vid speciella tillfällen och ansågs även 1802 såsom kostsamma att använda. Det Norra kompaniet kom att finnas kvar till 1802 då det slogs samman med Södra kompaniet en symbios som kom att vara i 29 år fram till 1831 då Bergnings Companiets befattning med dykerianstalterna upphörde. Vad som hände med Anstalternas och Dykeri Och Bergnings Companiets inventarier vet vi inte mycket om i dag, här finns mycket att forska om i olika arkiv och andra källor.

Den 18 Augusti 1735 efterträder Triewald framlidne Överstelöjtnanten Swen Silfwerberg som Capten Mechanikus vid fortifikationen en titel som han redan tidigare innehåft, men som nu fastställts genom Kungl. Majts nådiga fullmakt.

Det mest troliga är att Márten agerade frontfigur i norra dykeri och bergningskompaniet, han hade fullt upp med att färdigställa Eld och vatten maskinen i Dannemora f.ö ett projekt som kom att sysselsätta honom livet ut. Vid denna tid var han ledamot av Vetenskaps societeten i Uppsala och Royal Society i England. Han engagerade sig också som en av grundarna av Kongl. Svenske Vetenskaps Akademien 1739, kanske den mest pådrivande av dess "fundatore" och genom lottens försorg kom han att bli dess andra "Preses" och få ledamotsnummer fyra.

Mårten Triewald var inte blygsam utan hade höga tankar om sig själv detta lyser igenom i många av hans arbeten och brev även så inom dykeriet. Så i november 1836 skriver Triewald ett brev till Desauglies i Royal Society rörande dykarklockan och dess förbättringar. Mårten skriver att han haft många tillfällen att dyka med klockan runt Sveriges kuster och att det är ofarligt och riskfritt på gränsen till nyttigt, men att tänka sig att dyka med något annat än en "Campana Urinatoria" är ytterst osäkert och farligt. Han påtalar också hur förträfflig Halley's klocka är och han låter i samma mening omtala att han låtit göra ett antal förbättringar på densamma som han beskriver i detalj.

Att försöka redovisa innebörden i detta hans brev är inte konstruktivt då det i sin helhet finns på pränt på Engelska. Till detta brev och dess detaljer, ett mycket avancerat system, med den tidens mått mätt, med avtappnings och påfyllningsmöjligheter under pågående dykning, får vi återvända senare, ty här finns all anledning att fördjupa sig mer än vad som här är möjligt.

Det är högst troligt att Mårten större delen av sitt liv bodde i Gamla stan i Stockholm där det finns en gränd uppkallad efter honom (vid Slussplan). Sitt sommarställe en Malmgård hade han på västra Kungsholmen vid Marieberg, denna kallades Elisabetsberg efter Mårtens andra hustru med vilken han fick tre barn (troligen döttrar). En inte allt för vågad gissning är att han under större delen av sitt liv var medlem i Tyska församlingen S:t Gertrud i Gamla stan.

Man kan inte låta bli att notera att Triewalds namn och ställning, i det vetenskapliga och akademiska samfund som han kom att tillhöra, har förringats och hans eftermäle klingat tämligen dovft, troligen p.g.a av att han var gunstling hos kungen, samt att han både kunde tala och ta för sig under sin levnad. De var säkert många som kunde ta ut svängarna i den lucka som Triewald lämnade efter sig vid sitt frånfalle i augusti 1747. Trots detta så finns mycket av hans gärningar bevarade på många platser i världen och inte minst i Academiens handlingar och vi kommer att fortsätta vårt arbete om hans gärning som en tidig, väldokumenterad svensk dykare.

Hans Bohlin.

Planer på en Dykerihistorisk resa i Stockholm

Det är styrelsens planer att starta ett projekt som skall resultera i en Dykerihistorisk resa i Stockholmstrakten. Tanken är att ett antal dykerihistoriskt intressanta platser skall identifieras och ges en beskrivning på ett sådant sätt att det kan vara intressant att besöka platserna och uppleva lite av historiens vingslag, även om den så kallade utvecklingen har omdanats både byggnader och terräng. För arbetet behövs frivilliga som kan tänka sig att besöka arkiv och bibliotek för att skapa en liten text eventuellt med några illustrationer. Några av er har säkert redan intressanta detaljer att bidra med. Listan nedan är långt ifrån komplett och det är idén med hela projektet att arbetet skall leda till att vi finner nya intressanta dykerihistoriska objekt att lägga till.

Arne Zetterströms grav i Nynäshamn, Triewalds malmgård på Kungsholmen (Se separata artiklar av Cassel och Bohlin), Emil Carlssons hjälm tillverkning, Fahnehjelms bostad, Fältings arbetsplats, Nahlins butik och verkstad, Neptunbolagets lokaler, Stadsgårdskajens tillblivelse, Vasas förlisningsplats, Ekens Naval, SYR, Nordenfälts ubåtsvarv på Kungsholmen m.m.

Beskrivningen av Mårten Triewalds malmgård och Hans Bohlins artikel om Mårten Triewald i detta nummer kan ses som ett första steg att presentera en station på en Dykerihistorisk resa i Stockholm.

#

Mårten Triewalds malmgård.

Mårten Triewald bodde i gamla stan, men som alla burgna stockholmare hade han en Malmgård dvs en "sommarstuga" på en av Stockholms malmer eller förorter. Triewalds gård ligger på Kungsholmens södra strand, strax väster om Västerbron och alldeles nedanför ryska ambassaden. Med hjälp av fotona kan ni identifiera gården. Den är värd ett besök och vid besöket kan man beskåda den kopparplatta som monterades i samband med att gården visades för representanter från Historical Diving Society. Idag brukas gården av S:t Eriks sjöscoutkår och

dessförintan har bland andra franska ambassaden nyttjat gården. Tyvärr finns inte mycket bevarat av original inuti huset, men vi får vara glada att byggnaden står kvar. Fotot ovan är en vy från väster.

Den gamla kartan från 1741 (Se omslaget), som idag finns på stadsarkivet visar Triewalds tomt med utpekande av odlad mark m.m. Den intresserade kan studera en kopia av kartan på Dyktankhuset. Den här återgivna bilden saknar tyvärr många av detaljerna.

Svensk Dykerhistorisk
Förening
SDHF

Mårten Triewald 1691 -1747

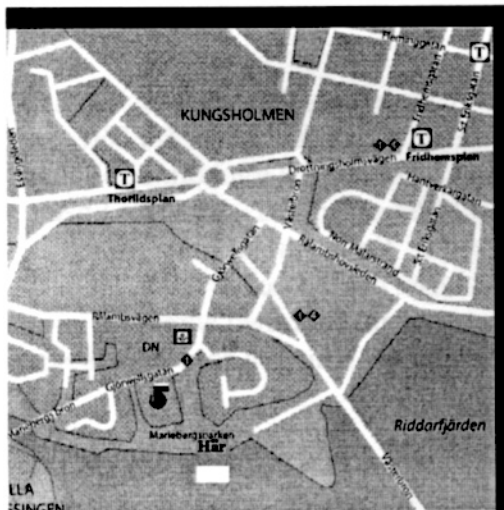
HDS

Mårten Triewald, kapten-mekanikus och en av grundarna av Kungliga Vetenskapsakademien, lät uppföra denna malmgård. (En fastighet på en av Stockholms malmer.) Efter studier i England (1716–1726) installerade han Sveriges första ångmaskin vid Danne-mora gruvor och skrev avhandlingen "Konsten att lefa under watn" som beskriver dykning i öppna dykarklockor och redskap för dykare. Ångvärmda växthus och centralvärme hör till andra Triewalduppfindingar.

Mårten Triewald, kapten-mekanikus, one of the founders of the Royal academy of science, lived here after his studies in England 1716-1726. He installed the first steam engine at the Dannemora mines and published the thesis "The art of living under water" describing diving in open bells and tools for divers. Steam heated green houses and central heating were other inventions.

Plåten, som tillhör SDHF och Statens Maritima Museer, monterades i samband med HDS besök 2004.

Text på plåt som sattes upp på Triewalds malmgård i samband med HDS besök i Stockholm maj 2004.

Platsen för Mårten Triewalds malmgård.

Vy från öster.

Glöm inte att anmäla er e-postadress till info@sdhf.se
Då finns det en teoretisk möjlighet att ni får nyhetsbrevet.

Nya böcker

DET SVENSKA UBÅTSVAPNET

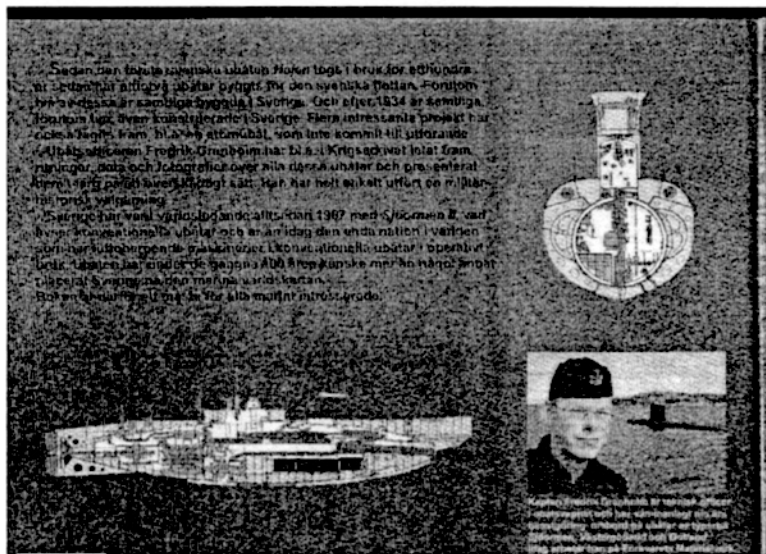
Vad är mer naturligt än att ge ut en bok till ett jubileum? Ubåtsvapnets 100-års jubileum har också fått sin bok, ett praktverk där Roderik Klintebo som redaktör samlat ihop bilder och texter till en läsvärd beskrivning av 100 år under vattnet. Boken som är på strax över 300 sidor kostar mellan 3 och 400:- beroende på var man köper den. Ett blädderexemplar kommer att finnas på Dyktankhuset.

Från Hajen till Södermanland

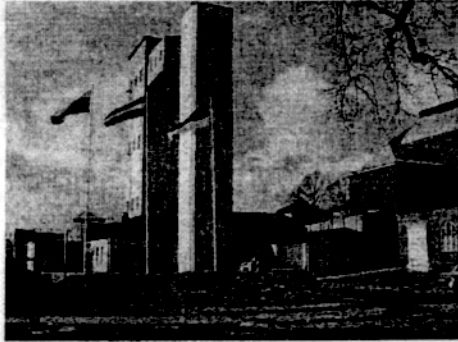

Gillar Du att se hur saker ser ut inuti. Gillar Du ritningar och ubåtar då får Du Ditt lystmäte här i Fredrik Granholms bok Från Hajen till Södermanland – Svenska ubåtar under 100 år. Ett exemplar finns på Dyktankhuset där det också finns beställningsblanketter med adress till Marinlitteraturföreningen som säljer boken.

Dyktanken i Karlskrona 60 år.

Övningstanken 60 år 1944 – 2004

Utkast till historik om övningstanken sammanställd av Lars Pettersson maj 2004

Lillebror fyller 60 år i juni 2004. Detta Luppmärksammades med en träff i Karlskrona 21 Maj. Efter samvaro med drink och tal förflyttade sig sällskapet till Trolle matsal för en tre-rätters måltid med allt som därtill hör. Efter måltiden instiftades ett ordenskapitel för gamla instruktörer och "tankstödpersoner".

Alla deltagare fick med sig ett exemplar av den preliminära minnesskriften som chefen vid Forsvarets dykarskola och tillika gammal tankchef Lalle Pettersson håller på att sammanställa. Meningen är att alla skall få en chans att hjälpa till med att komplettera med det som saknas i den preliminära versionen. Av speciellt intresse är naturligtvis anekdoter och episoder från verksamheten som inte dokumenterats. Material och idéer sänds på enklaste sätt till C FDykskol, Marinbns, Karlskrona. För att kunna behandlas bör insänt material vara i Karlskrona senast i September.

Pärlfiskaren

Föreningen har köpt in för vidareförsäljning ett antal VHS-kassetter med en skildring av svensken Victor Berges mångfacetterade liv. Kassetten, som producerats av journalisten Finn Rideland med stöd från kommun och organisationer i Bollnäs och Ockelbo, är lämplig för klubbar och

Pärlfiskaren och hans värld

Pärlfiskaren VICTOR BERGE föddes i Bollnäs år 1893 som tillbringade större delen av sin barndom i Ockelbo. Han var som till exempel Lars Larsson och många andra Sveriges första dykare. Efter att 1907 varit dykare för den svenska flottan blev han 1914 dykare för den svenska handelsflottan och 1916 dykare för den svenska handelsflottan. Han blev 1920 dykare för den svenska handelsflottan och 1921 dykare för den svenska handelsflottan. Han blev 1922 dykare för den svenska handelsflottan och 1923 dykare för den svenska handelsflottan. Han blev 1924 dykare för den svenska handelsflottan och 1925 dykare för den svenska handelsflottan. Han blev 1926 dykare för den svenska handelsflottan och 1927 dykare för den svenska handelsflottan. Han blev 1928 dykare för den svenska handelsflottan och 1929 dykare för den svenska handelsflottan. Han blev 1930 dykare för den svenska handelsflottan och 1931 dykare för den svenska handelsflottan. Han blev 1932 dykare för den svenska handelsflottan och 1933 dykare för den svenska handelsflottan. Han blev 1934 dykare för den svenska handelsflottan och 1935 dykare för den svenska handelsflottan. Han blev 1936 dykare för den svenska handelsflottan och 1937 dykare för den svenska handelsflottan. Han blev 1938 dykare för den svenska handelsflottan och 1939 dykare för den svenska handelsflottan. Han blev 1940 dykare för den svenska handelsflottan och 1941 dykare för den svenska handelsflottan. Han blev 1942 dykare för den svenska handelsflottan och 1943 dykare för den svenska handelsflottan. Han blev 1944 dykare för den svenska handelsflottan och 1945 dykare för den svenska handelsflottan. Han blev 1946 dykare för den svenska handelsflottan och 1947 dykare för den svenska handelsflottan. Han blev 1948 dykare för den svenska handelsflottan och 1949 dykare för den svenska handelsflottan. Han blev 1950 dykare för den svenska handelsflottan och 1951 dykare för den svenska handelsflottan. Han blev 1952 dykare för den svenska handelsflottan och 1953 dykare för den svenska handelsflottan. Han blev 1954 dykare för den svenska handelsflottan och 1955 dykare för den svenska handelsflottan. Han blev 1956 dykare för den svenska handelsflottan och 1957 dykare för den svenska handelsflottan. Han blev 1958 dykare för den svenska handelsflottan och 1959 dykare för den svenska handelsflottan. Han blev 1960 dykare för den svenska handelsflottan och 1961 dykare för den svenska handelsflottan. Han blev 1962 dykare för den svenska handelsflottan och 1963 dykare för den svenska handelsflottan. Han blev 1964 dykare för den svenska handelsflottan och 1965 dykare för den svenska handelsflottan. Han blev 1966 dykare för den svenska handelsflottan och 1967 dykare för den svenska handelsflottan. Han blev 1968 dykare för den svenska handelsflottan och 1969 dykare för den svenska handelsflottan. Han blev 1970 dykare för den svenska handelsflottan och 1971 dykare för den svenska handelsflottan. Han blev 1972 dykare för den svenska handelsflottan och 1973 dykare för den svenska handelsflottan. Han blev 1974 dykare för den svenska handelsflottan och 1975 dykare för den svenska handelsflottan. Han blev 1976 dykare för den svenska handelsflottan och 1977 dykare för den svenska handelsflottan. Han blev 1978 dykare för den svenska handelsflottan och 1979 dykare för den svenska handelsflottan. Han blev 1980 dykare för den svenska handelsflottan och 1981 dykare för den svenska handelsflottan. Han blev 1982 dykare för den svenska handelsflottan och 1983 dykare för den svenska handelsflottan. Han blev 1984 dykare för den svenska handelsflottan och 1985 dykare för den svenska handelsflottan. Han blev 1986 dykare för den svenska handelsflottan och 1987 dykare för den svenska handelsflottan. Han blev 1988 dykare för den svenska handelsflottan och 1989 dykare för den svenska handelsflottan. Han blev 1990 dykare för den svenska handelsflottan och 1991 dykare för den svenska handelsflottan. Han blev 1992 dykare för den svenska handelsflottan och 1993 dykare för den svenska handelsflottan. Han blev 1994 dykare för den svenska handelsflottan och 1995 dykare för den svenska handelsflottan. Han blev 1996 dykare för den svenska handelsflottan och 1997 dykare för den svenska handelsflottan. Han blev 1998 dykare för den svenska handelsflottan och 1999 dykare för den svenska handelsflottan. Han blev 2000 dykare för den svenska handelsflottan och 2001 dykare för den svenska handelsflottan. Han blev 2002 dykare för den svenska handelsflottan och 2003 dykare för den svenska handelsflottan. Han blev 2004 dykare för den svenska handelsflottan och 2005 dykare för den svenska handelsflottan. Han blev 2006 dykare för den svenska handelsflottan och 2007 dykare för den svenska handelsflottan. Han blev 2008 dykare för den svenska handelsflottan och 2009 dykare för den svenska handelsflottan. Han blev 2010 dykare för den svenska handelsflottan och 2011 dykare för den svenska handelsflottan. Han blev 2012 dykare för den svenska handelsflottan och 2013 dykare för den svenska handelsflottan. Han blev 2014 dykare för den svenska handelsflottan och 2015 dykare för den svenska handelsflottan. Han blev 2016 dykare för den svenska handelsflottan och 2017 dykare för den svenska handelsflottan. Han blev 2018 dykare för den svenska handelsflottan och 2019 dykare för den svenska handelsflottan. Han blev 2020 dykare för den svenska handelsflottan och 2021 dykare för den svenska handelsflottan. Han blev 2022 dykare för den svenska handelsflottan och 2023 dykare för den svenska handelsflottan. Han blev 2024 dykare för den svenska handelsflottan och 2025 dykare för den svenska handelsflottan.

Pärlfiskaren

FINN RIDELAND PRODUCKERAR
MED EN KASSETT, FIFTONS TITRER, 45 MINUTER
LÅNGA

dykarskolor som vill förmedla kunskap om legendariska svenska dykarprofiler. På 30 minuter skildrar Rideland, som träffade Berge första gången 1958, ett brokigt liv genom att sammanställa gamla foton, diabilder, 16mm film, samt Beta och Super- VHS video. Man fascinerar av hur äventyrlusta och målmedvetenhet kan forma ett unikt och spännande liv. Alla med intresse av dykerihistoria måste känna till Victor Berge, svensken som blev pärlfiskare och hade en flotta på 17 fartyg som ägnade sig åt pärlfiske i Stilla havets övärld. Läs också Finn Ridelands artikel i detta nummer.

EN GÅNG RIK OCH BERÖMD - IDAG SÅ GOTT SOM GLÖMD - Om pärlfiskaren Victor Berge -

Som tioåring fick författaren och journalisten Finn Rideland Pojkarnas Julbok i julklapp. Det var en förkortad version av Victor Berges bok "Pärlfiskaren". Finn blev som förhådd av alla de äventyr som radades upp. År 1954 utkom Berges andra bok, "Faran är mitt liv". Båda böckerna är översatta till flera språk. Finn Rideland träffade Victor Berge första gången i Stockholm 1958. Han har också producerat en videodokumentär om detta unika människoöde, med material bl a från ett tiotal söderhavsöar.

Laguner och havsdjup i Söderhavets övärld blev hans arbetsplats. Pärlor blev hans liv. Andra världskriget berövade honom allt – utom hoppet. Då hade han för länge sedan glömt sitt modersmål.

Pärlfiskaren Victor Berge föddes i Bollnäs år 1891 och dog i Stockholmsförorten Bandhagen 1974. Han var son till en mästartegarvare som med tiden flyttade till Ockelbo i Gästrikland. I slutet av 1920-talet utkom han med sin bok Pearl Diver - på engelska. Först något år senare utkom den svenska översättningen, Pärlfiskaren, och år 1942 en förkortad version som "Pojkarnas julbok" i Åhlén & Åkerlunds julboksutbud. Jag fick den som julklapp och blev som helt förhådd. Boken har kommit att betyda oerhört mycket för mig, även långt fram i vuxen ålder.

Barndomsåren

I femårsåldern förlorade Victor sin mor. Fadern flyttade då med sina barn och sin rörelse till Ockelbo. På det hela taget förefaller det som att Victors tidiga barndom var tämligen ljus. Omsider gifte fadern om sig med en kvinna som var både vänlig och harmonisk.

Garverirörelsen gick bra och pengar strömmade in. Garvare Berge köpte hudarna av bönder i Hälsingland och Gästrikland.

Under mina samtal med Victor Berge på hans ålders höst berättade han ofta om barndomsåren i Bollnäs och Ockelbo.

- Det var bara ytterst sällan som vi såg hudar från större vilt, påpekade han. Det fanns inte många älgar i våra skogar på den tiden och rådjur var också en sällsynthet. De skinn av vilt som vi fick in var för det mesta från smådjur och en och annan räv. Far tyckte egentligen inte om att ta emot sådant småplock, men han sade aldrig nej till någon jägare. I sina affärer med bybor i övrigt bad han ofta att få bark i betalning i stället för pengar. I garveriet hade vi nämligen stort behov av bark. Det var något som lille Victor kunde tjäna en liten slant på genom att skära skårer i den breddes ut för att få ligga öppet och saltorka. Därefter skulle barken ned i tunnor med lut i.

- Jag fick två öre för varje tunna och var mycket glad för det. För dessa pengar kunde jag köpa fiskegrejor. Fiska – det var något som jag älskade.

I sin första bok berättar Victor att hans barns barndomsliv egentligen var trist och enformigt. Han kände sig avstängd från resten av världen och saknade sin far som ofta var ute på resor till olika marknader. Han berättade aldrig för barnen om de platser han besökte, en förtegenhet som gjorde att Victors nyfikenhet bara växte.

Ännu mer nyfiken på omvärlden blev Victor när hans familj en dag fick besök av en mycket mörkhyad man, en gårdfarihandlare. Denne brukade slå sig ned en stund och sjunga sånger från USA:s sydstater. Detta på en blandning av svenska och engelska, något som ökade på Victors längtan ut i världen.

En dag dog hans styvmor efter en kort tids sjukdom och ett år senare gick hans far ur tiden. Barnen, utom Victor, placerades ut bland släktingar i Bollnäs. Victor hamnade hos byslaktaren i Ockelbo, en miljö som han inte trivdes i.

Längtan ut

Victor Berge hade knappt kommit in i tonåren när han efter idel sorger och bedrövelser kunde återförenas med sina syskon och övrig släkt i Bollnäs. En svåger till honom hade utsetts till hans förmyndare. De två kom inte överens och Victor tjatade och ville ut till sjöss. Men det blev alltid nej. Till slut beslöt han sig för att rymma och lyckades även få ett par kamrater med sig.

Pojkarnas avsikt var att ta sig till Norge för att där söka hyra på ett fartyg. Men komma ett stycke in i Dalarna började hans båda kamrater att längta hem.

Deras sista pengar räckte till tågbiljetter tillbaka. Men de ändrade sig och fortsatte till Söderhamn. Där togs de av polisen eftersom de liknade riktiga lösdrivare. De hade ju varit på rymmen ett par veckor och nu skickades de tillbaka till Bollnäs.

Victor bodde hos sin åldrige morfar. Denne tog inte så allvarligt på rymningen. Värre var det med svågern, förmyndaren. Så här berättade Victor för mig en gång:

- Jag var grymt besviken på de vuxna. Detta förändrade mig på något sätt. .. Jag kunde inte komma ifrån tanken på att jag inte hörde hemma i dessa förhållanden. Mina släktingar hade sålt min lilla roddbåt i Ockelbo i samband med att mitt föräldrahem där auktionerades bort. De hade lämnat mig bland vilt främmande människor, min förmyndare var sträng och benägen att tro det värsta om mig. De flesta vuxna i min omgivning ville bestämma över mig.

Hur skulle jag någonsin kunna finna mig tillrätta i en tillvaro som styrdes av dem? I mitt unga liv på den tiden fanns ingen plats för några släktband.

Ynglingen Victor Berge fick till slut sin svågers och förmyndares medgivande att gå till sjöss. Därmed dröjde det inte länge förrän han packade och sade adjö till slakten och bygden.

Det nya livet

Victor Berges sjömansbana började på en vedskuta i trafik mellan Söderhamn och Stockholm. Men snart blev det längre resor. Under ett par års tid seglade han "för om masten" och hamnade till slut på en

båt som visade sig vara ett riktigt "helveteskepp". I en sydafrikansk hamn rymde han tillsammans med fem andra besättningsmän. Då hade han ännu inte fyllt 20 år. Efter någon vecka iland fick han arbete på en engelsk fullriggare med destination Bunbury i västra Australien. Där drev nyfikheten honom till att rymma än en gång. I sin bok Pärlfiskaren berättar han att "nu hade jag nästan fått mani på att rymma, någon gång måste bli den sista".

Efter ytterligare några äventyr och irrfärder träffade Victor en kines vid namn Chung Ko, ägare till ett litet segelfartyg – en pärlfiskeloggert. Besättningen utgjordes av en handfull unga polynesier.

- Det var som att träda in i ett nytt liv när jag fick jobb på loggerten och accepterades i gänget, berättade Victor för mig.

Första världskrigets utbrott låg ännu något år fram i tiden. Det var alltså långt före amatördykarutrustningens tid och pojarna dök nakna i sökandet efter pärlmusslor på havsbotten. Kinesen Chung Ko hade tränat sin besättning och nu lärde han upp unge Victor att dyka och söka på samma sätt. Pärlfisket gick bra och alla ombord fick vara med och dela på inkomsterna. För det mesta såldes pärlorna i Hongkong.

Efter ett par års flackande och fiskande skildes Victors och Chung Kos vägar. Det var en tid fylld av faror, inte minst i havsdjupens tysta och hemlighetsfulla värld men också bland vildsinta människor på bland annat Salomonöarna och Vanuatu (Nya Hebriderna). I båda sina böcker berättar han om möten med haj och andra respektingivande

"monster". Redan i unga år blev han en rik man och omsider fann han sig en hustru i Nya Zeeland. Han blev pappa och ville därmed finna en tryggare tillvaro för sig och sin familj.

Åter till Sydafrika

Snart förvärvade Victor Berge ett stort landområde och en mängd boskap i provinsen Transvaal. Men han trivdes inte. De vitas sätt att behandla den svarta befolkningen fyllde honom med olust.

Nu rasade första världskriget för fullt och Victor uppmanades av myndigheterna att registrera sig som utlänning. Han hade ingen giltig svensk identitetshandling och måste därför bege sig till svenska konsulatet i Kapstaden. Där visade det sig att Victor inte längre talade svenska! Konsuln trodde inte på hans uppgifter.

Plötsligt kom ett barndomsminne till undsättning. Victor mindes bönen "Gud som haver barnen kär". På sin gamla hälsingedialekt läste han bönen, sakta ord för ord. Konsuln satt som förstummad och utbrast till slut:

- Jag måste tro er. Ni är svensk. Ni kommer från norra Sverige. Ni ska få era handlingar!

Det gick en tid och paret Berge bestämde sig för att återvända till Söderhavsområdet. Lejon och elefanter hade börjat göra livet surt för både folk och kreatur på farmen i Transvaal. Nästa "station" blev därför ön Tahiti i Franska Polynesien.

Framgång och motgång

På 1920-talet hade Victor Berge påbörjat utvecklingen av

fridykarutrustning (scuba) och ägnat mycken möda åt förbättring av några tidiga typer av undervattensfarkost i samarbete med amerikanska marinen. År 1926 besökte han Stockholm. Svenska försvaret var intresserat av hans idéer men saknade resurser.

Under mellankrigsåren i övrigt ägnade sig Victor mest åt just pärlfiske. I slutet av 1920-talet träffade han den amerikanske journalisten H W Lanier, med vars hjälp han kunde skriva boken Pearl Diver, det vill säga Pärlfiskaren. Då hade han ännu inte fyllt 40.

I mitten av 1930-talet hade han byggt upp en hel pärlfiskeflotta. Han betraktades då som skeppsredare. Men så utbröt andra världskriget. Han befann sig i dåvarande Nederländska Indien (idag Indonesien) med hela sin pärlfiskeflotta. Samtliga fartyg sänktes av den nederländska marinen för att inte falla i japanernas händer.

Den japanska militären tog inte Victor Berges uppgifter om svensk nationalitet på allvar. Han hade glömt sitt svenska modersmål och dessutom hade i övärlden där borta kallats "Tuan America", Herr Amerika. Trots all möjlig hjälp från Sveriges generalkonsul och representanter för svenska näringslivet på Java arresterades han i februari 1942 av Kempei-Tai, japanernas motsvarighet till tyskarnas Gestapo. Han förblev deras fånge under mer än tre år, fram till krigsslutet i denna del av världen i augusti 1945.

Hans familj var skingrad. Hans pärlfiskeflotta hade sänkts. Hunger, törst och misshandel var vad han

fick leva med månad efter månad under åren i japanernas våld.

Vännen Victor

Ofta när vi var tillsammans berättade Victor Berge för mig om en dröm som han haft under fångenskapen. Den polynesiska guden Taangaroa hade en gång stuckit upp sitt huvud bland vågorna på havet och talat om för honom, att han skulle överleva all världens ondska. Han skulle uppnå en ålder av 96 år. Jag kunde bara lyssna till alltsammans och nicka instämmande. Hur många brev till nederländska regeringen och till drottning Juliana som jag hjälpte honom att skriva – det minns jag inte.

Victor krävde ersättning för sin sänkta fiskeflotta. I 1942 års penningvärde talades det om värden för närmare en halv miljon amerikanska dollars. En gång fick vi svar. Det var i mitten av 1960-talet när vi kallades till Konungariket Nederländernas ambassad på Götgatan i Stockholm. Men Victor orkade inte följa med. Jag fick ensam bege mig dit. Under ett tjugominuter långt samtal informerades jag om att herr Berge redan fått en summa motsvarande cirka 30 000 svenska kronor i skadestånd, detta flera år tidigare. Landet hade många tusen krav riktade mot sig efter sin tid som kolonialmakt i Sydostasien. Det gick inte att tillfredsställa alla fullt ut.

Jag berättade aldrig denna sanning för Victor. Jag ville inte utplåna hans sista strimma av hopp. Jag sade endast till honom att fortsätta kampen. Vi talade för det mesta engelska med varandra eftersom hans svenska var så dålig.

Ibland undrade jag om han inte drogs med någon hjärnskada. Kanske just en sådan inträffat under någon av hans nakendykningar redan i unga år. Det gällde ju att utan andningsapparat hålla sig under vatten långa stunder i sökandet efter pärlmusslor på havets botten. Kanske detta förklarar hur det kunde komma sig att han i ett så tidigt skede i sitt liv så fullständigt glömde bort sitt ursprungliga modersmål. Som person var Victor Berge Mycket dominant och hans utstrålning kunde ibland kännas bedövande. Han hade häftigt humör och brusade lätt upp. Men som genom ett trollslag kunde lugnet lägga sig över honom igen. Han var varken rik

eller fattig när han dog. Han hade något utländskt sparkonto och ett par svenska bankböcker med omkring 30 000 kronor i behållning, sammanlagt. Några släktingar här i Sverige talade han aldrig om. Jag kan inte minnas att han nämnde något om kontakter med sina tre barn på olika håll i världen.

FINN
RIDELAND

XX

Senaste nytt!

I ett brev som anlände 7 juni meddelade den brittiska forskaren Valerie Flook att hennes företag Unimed Scientific Ltd donerar £ 250 till SDHF. Dr Flook, som är verksam inom dykerimedicinsk forskning i Aberdeen, Skotland, besökte Dyktankhuset i samband med en dykerimedicinsk konferens i Stockholm för några år sedan. I brevet till SDHF berättar Dr Flook att hon mindes besöket vid Dyktankhuset som ett intressant inslag i konferensen. Dr Flook kommer nu åter till Stockholm för att föreläsa vid symposiet Humans in Submarines i Stockholm i augusti 2004. Vi hälsar henne naturligtvis speciellt välkommen till den fördrink till Vasamiddagen som delegaterna vid Humans in Submarines skall inta på Dyktankhuset.

UNIMED SCIENTIFIC LTD

UNIMED SCIENTIFIC LTD,
National Hyperbaric Centre,
123 Ashgrove Road West,
Aberdeen AB16 5FA

Telephone: +44 1224 680 907

Fax: +44 1224 680 908

E-mail: v.flook@abdn.ac.uk

fridykarutrustning (scuba) och ägnat mycken möda åt förbättring av några tidiga typer av undervattensfarkost i samarbete med amerikanska marinen. År 1926 besökte han Stockholm. Svenska försvaret var intresserat av hans idéer men saknade resurser.

Under mellankrigsåren i övrigt ägnade sig Victor mest åt just pärlfiske. I slutet av 1920-talet träffade han den amerikanske journalisten H W Lanier, med vars hjälp han kunde skriva boken Pearl Diver, det vill säga Pärlfiskaren. Då hade han ännu inte fyllt 40.

I mitten av 1930-talet hade han byggt upp en hel pärlfiskeflotta. Han betraktades då som skeppsredare. Men så utbröt andra världskriget. Han befann sig i dåvarande Nederländska Indien (idag Indonesien) med hela sin pärlfiskeflotta. Samtliga fartyg sänktes av den nederländska marinen för att inte falla i japanernas händer.

Den japanska militären tog inte Victor Berges uppgifter om svensk nationalitet på allvar. Han hade glömt sitt svenska modersmål och dessutom hade i övärlden där borta kallats "Tuan America", Herr Amerika. Trots all möjlig hjälp från Sveriges generalkonsul och representanter för svenska näringslivet på Java arresterades han i februari 1942 av Kempei-Tai, japanernas motsvarighet till tyskarnas Gestapo. Han förblev deras fånge under mer än tre år, fram till krigsslutet i denna del av världen i augusti 1945.

Hans familj var skingrad. Hans pärlfiskeflotta hade sänkts. Hunger, törst och misshandel var vad han

fick leva med månad efter månad under åren i japanernas våld.

Vännen Victor

Ofta när vi var tillsammans berättade Victor Berge för mig om en dröm som han haft under fångenskapen. Den polynesiska guden Taangaroa hade en gång stuckit upp sitt huvud bland vågorna på havet och talat om för honom, att han skulle överleva all världens ondska. Han skulle uppnå en ålder av 96 år. Jag kunde bara lyssna till alltsammans och nicka instämmande. Hur många brev till nederländska regeringen och till drottning Juliana som jag hjälpte honom att skriva – det minns jag inte.

Victor krävde ersättning för sin sänkta fiskeflotta. I 1942 års penningvärde talades det om värden för närmare en halv miljon amerikanska dollars. En gång fick vi svar. Det var i mitten av 1960-talet när vi kallades till Konungariket Nederländernas ambassad på Götgatan i Stockholm. Men Victor orkade inte följa med. Jag fick ensam bege mig dit. Under ett tjugominuter långt samtal informerades jag om att herr Berge redan fått en summa motsvarande cirka 30 000 svenska kronor i skadestånd, detta flera år tidigare. Landet hade många tusen krav riktade mot sig efter sin tid som kolonialmakt i Sydostasien. Det gick inte att tillfredsställa alla fullt ut.

Jag berättade aldrig denna sanning för Victor. Jag ville inte utplåna hans sista strimma av hopp. Jag sade endast till honom att fortsätta kampen. Vi talade för det mesta engelska med varandra eftersom hans svenska var så dålig.

Ibland undrade jag om han inte drogs med någon hjärnskada. Kanske just en sådan inträffat under någon av hans nakendykningar redan i unga år. Det gällde ju att utan andningsapparat hålla sig under vatten långa stunder i sökandet efter pärlmusslor på havets botten. Kanske detta förklarar hur det kunde komma sig att han i ett så tidigt skede i sitt liv så fullständigt glömde bort sitt ursprungliga modersmål. Som person var Victor Berge Mycket dominant och hans utstrålning kunde ibland kännas bedövande. Han hade häftigt humör och brusade lätt upp. Men som genom ett trollslag kunde lugnet lägga sig över honom igen. Han var varken rik

eller fattig när han dog. Han hade något utländskt sparkonto och ett par svenska bankböcker med omkring 30 000 kronor i behållning, sammanlagt. Några släktingar här i Sverige talade han aldrig om. Jag kan inte minnas att han nämnde något om kontakter med sina tre barn på olika håll i världen.

FINN
RIDELAND

XX

Senaste nytt!

I ett brev som anlände 7 juni meddelade den brittiska forskaren Valerie Flook att hennes företag Unimed Scientific Ltd donerar £ 250 till SDHF. Dr Flook, som är verksam inom dykerimedicinsk forskning i Aberdeen, Skotland, besökte Dyktankhuset i samband med en dykerimedicinsk konferens i Stockholm för några år sedan. I brevet till SDHF berättar Dr Flook att hon mindes besöket vid Dyktankhuset som ett intressant inslag i konferensen. Dr Flook kommer nu åter till Stockholm för att föreläsa vid symposiet Humans in Submarines i Stockholm i augusti 2004. Vi hälsar henne naturligtvis speciellt välkommen till den fördrink till Vasamiddagen som delegaterna vid Humans in Submarines skall inta på Dyktankhuset.

UNIMED SCIENTIFIC LTD

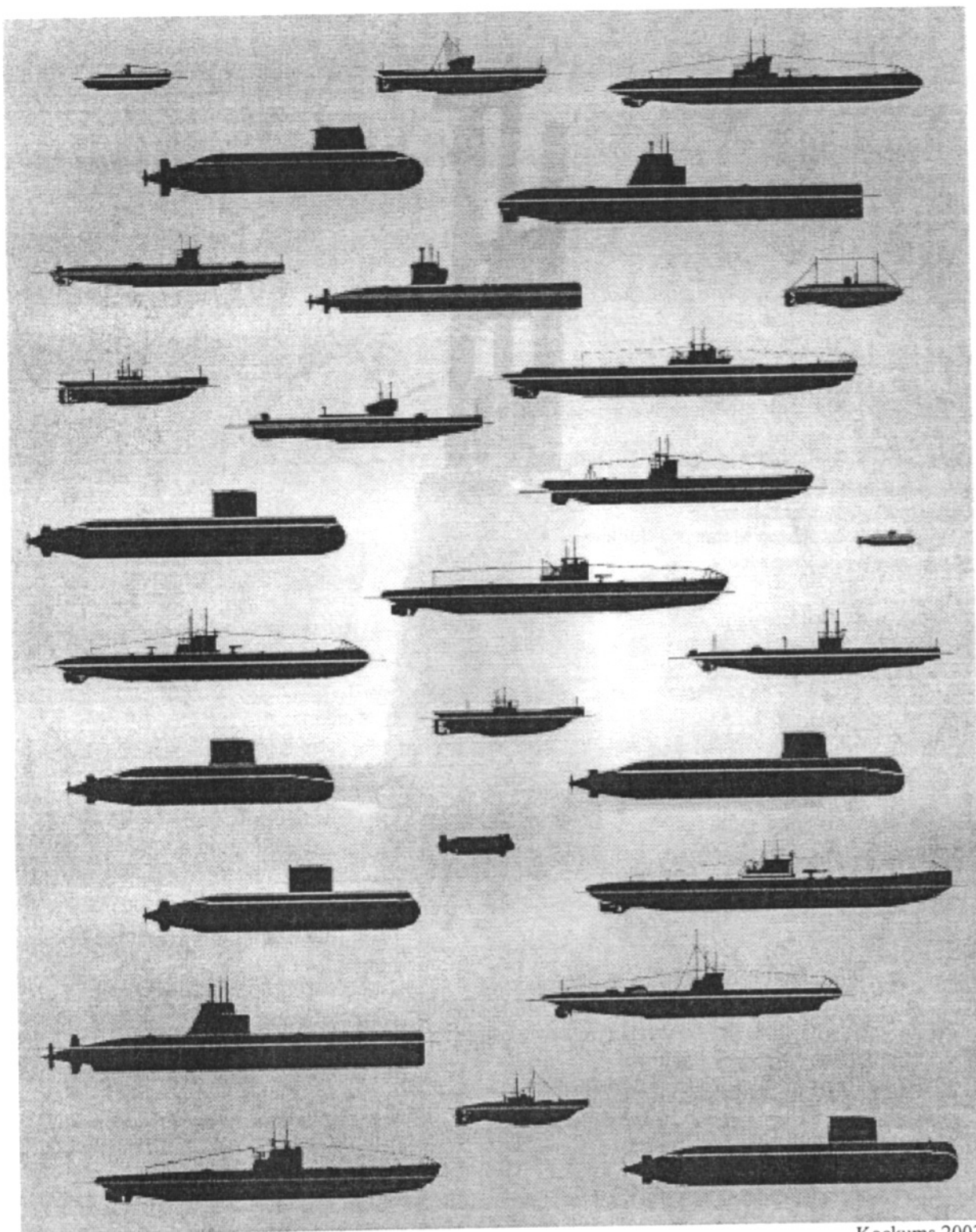
UNIMED SCIENTIFIC LTD,
National Hyperbaric Centre,
123 Ashgrove Road West,
Aberdeen AB16 5FA

Telephone: +44 1224 680 907

Fax: +44 1224 680 908

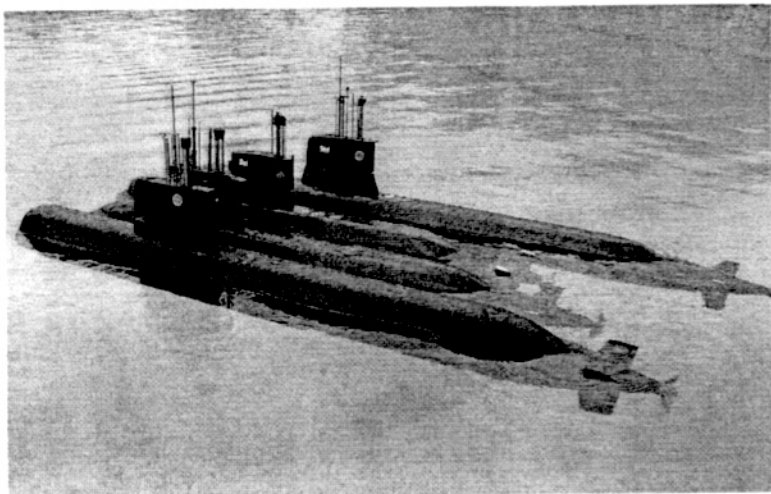
E-mail: v.flook@abdn.ac.uk

En sammanställning av de ubåtar Kockums tillverkat till Svenska försvaret.

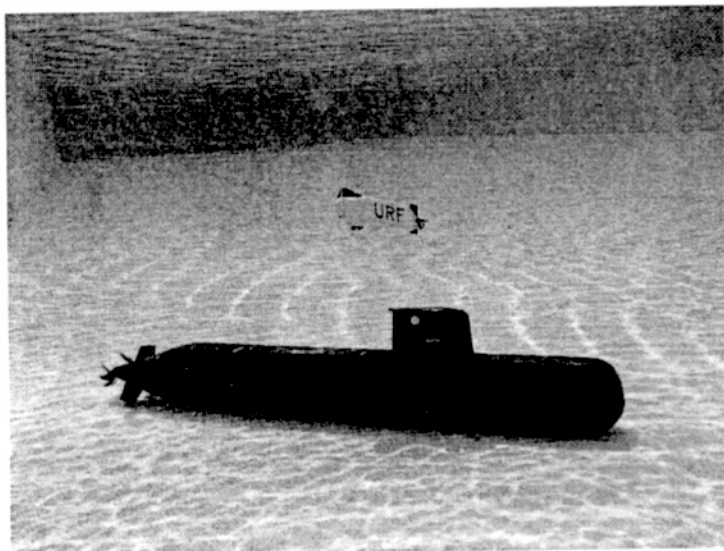
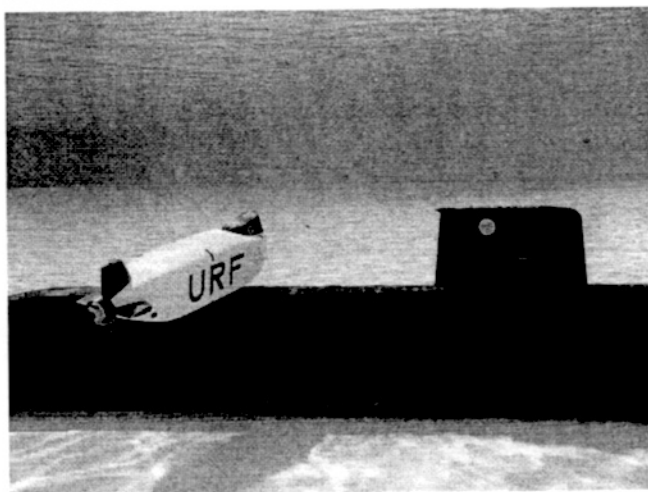
Kockums 2003

Radiostyrda modellubåtar i bassäng

Bland de modeller som visades i Karlskrona i samband med ubåtsveteranmötet fanns dessa som fotograferats vid UDT-mötet i Malmö sommaren 2003. Man måste se det med egna ögon för att tro att det går att manövreras som de gör. Tack vare att man är i färskvatten når radiovågorna ner till ubåtarna även på någon meters djup. Inte ens det brackvatten som finns i Östersjön duger för denna typ av fjärrmanövrering.

URF är byggd av Volker Küster och K.-P. Hoffmann
Södermanland (Söd) av Lars Baruth
Najad (Nad) av Volker Küster
Sjöormen (Sor) av Johann Mentz och slutligen
Gotland (Gtd) av Lothar Mentz

Den intresserade kan kanske få en skymt av ubåtarna i augusti i Stockholm. Det är inte helt klart hur och var de skall visas, men håll utkik i tidningar och på ubåtsjubileets hemsida.

www.ubatsvapnet100.com

Ubåtsvapnet 100 år.

Karlskrona

Firandet av ubåtsvapnets 100-årsjubileum fortskrider planenligt. Helgen 22-23 maj firade man i Karlskrona. Hela sta'n var på fötterna och ett digert och varierat program som tillfredställde alla åldersgrupper presenterades. För de äldre militärmusik, bokpresentation och tal, för de yngre uppvisningar av alla slag från JAS 39 Gripen och ubåtar i full skala till modellubåtar i badhusets bassäng. Frågan är om inte modellerna tilltalade de vuxna lika mycket eller mer än de tilltalade den yngre publiken.

Höjdpunkten på firandet i Karlskrona var middagen för ubåtsveteraner på gamla repslagarbanan. Med ca 800 deltagare är det väl frågan om det inte är den största middag som någonsin serverats i Karlskrona.

Nu när alla intryck sorterats kan man konstatera att ansvarig Björn Hamilton med sitt folk lyckats skapa en minnesvärd högtid för jubilarerna och en upplevelsefull veckoända för allmänheten.

Stockholm

Nu står firande i Stockholm på tur och i rutan nedan finns ett preliminärt program. I stort sträcker sig firandet över en vecka. Parallellt med program för allmänheten kommer firandet att rymma två seminarier med inbjudna utländska gäster. Seminariet med titeln Humans in Submarines som är öppet för intresserade har lockat ett 40-tal talare. Registrering för deltagande, som kostar 6000 SEK, görs på hemsidan www.ubatsvapnet100.com/huminsub eller direkt till Stockholm Convention Bureau. Seminariet Submarines in the new world order riktar sig till officerare och politiker och är endast för särskilt inbjudna.

UBÅT 100 ÅR I STOCKHOLM

Program augusti

Under arbete

- 13-22 Ubåtsutställning
- 18-23 Örlogsbesök
- 18-20 Delegationsbesök
- 18-20 Seminarium, del 1, *Humans in Submarines*
- 18 ÖB mottar HMS Söd
- 18 Stockholms stads mottagning
- 19 Seminarium, del 2, *Subs in the New World Order*
- 19 Seminariemiddagar
- 19-22 Visning för särskilt inbjudna
- 20 Slottsparad
- 20 Jubileumsmiddag + artist
- 21 FC-middag
- 21-22 UBÅTSDAGAR
- 22 Avskedsmottagning

- 18-22 Samarbete med Ung08
- 18-23 Samarbete med Hamnen, industrin, FM o. frivilligorg. m fl
- 16-22 Marinens musikkår spelar, lördag - söndag på kajerna

Vi tackar våra sponsormedlemmar

DYFO SUB 35 Kamerafodral
För alla 35 mm systemkameror.
Även många med motor, winder och sportsökare.
Alla objektiv passar. — Ett riktigt proffshus till bra pris!

DYFO SYSTEMS
UNDERVATTENS-
FOTOUTRUSTNING

Du tänker väl inte köpa blyxt per kilo!?
— Nej! Välj **DYFO SL 32**.
Den kompakta blyxten med
de småt lanternstiska egen-
skaperna som med kraft ly-
ser ut konkurrenterna. Blyxi-
huvudet väger endast 340 g!
DYFO SL 32 passar alla ka-
merafodral och Nikonos. Tal
att jämföras med vad som
helst, t.o.m. priset!

Vi har även armar och tillbehör. Hör med Din dykbutik,
eller direkt med oss för broschyrer, priser m.m!

DYFO COM SUPER och
DYFO MINI COM
Två förstklassiga dyk-
telefonsystem av ab-
solut driftsäkraste typ
för en eller flera dyka-
re. Passar AGA,
Technisub m.å.
— Många special-
egenskaper och ser-
vicefri funktion ger
bästa totalekonomi -
säger nöjda användare!

DYFO SYSTEMS AB Övre Äsvägen 3, 439 37 Onsala, Sverige. ☎ +46 (0)300 26357

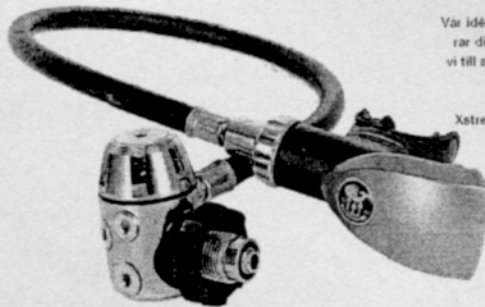
INTERSPIRO

Box 10060 S-181 10 LIDINGÖ, SWEDEN

Tel: (+46) 8 636 51 00

Fax: (+46) 8 765 48 53

RATTAR, SPAKAR OCH VRED ABSOLUT FÖRBJUDNA

Vår idé är enkel, du koncentrerar dig på upplevelsen så ser vi till att utrustningen fungerar - utan din inblandning.

Xstream Dive exempelvis har inte en enda ratt eller spak som du skall vrida på för att den skall fungera. Optimal funktion oavsett djup är inbyggt redan från början - varför krångla till det?

SVENSKA SPORTDYKARFÖRBUNDET

Idrottens Hus, 123 87 Farsta, tel 08-605 63 75, fax 08-605 63 72

There is a Viking suit for every need

Our suits have a history going back five decades. Skillful chemists and product experts have continuously worked to improve our suit in all ways. The basic concept is the same. Why? Because it works. We have always focused on quality. Our customers appreciate that and come back. We have seen many changes during the years, new applications and new materials coming and going. Serious divers return to Viking rubber suits year after year. For them Viking is a good investment and makes diving-life simple.

Trelleborg Viking 0411-679 40

www.trelleborg.com/protective

